

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Jana Ščigulinská

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁRSKA DIPLOMOVÁ PRÁCA

Feminizmus alebo zmena postavenia ženy v Číne v minulom storočí

Feminism or the change of the position of woman in China in the last
century

Vedúci práce: Doc. Lucie Olivová, PhD.

OLMOUC 2011

Jana Ščigulinská

Čestne prehlasujem, že som bakalársku prácu s názvom Feminizmus, alebo zmena postavenia ženy v Číne v minulom storočí vypracovala samostatne a použila som len uvedené pramene a literatúru.

V Olomouci, dňa 17.05.2011

vlastnoručný podpis

ANOTÁCIA

Témou práce je proces zmeny postavenia ženy v Číne, hľadanie príčin ktoré tieto zmeny vyvolali, ako aj zisťovanie dôsledkov spôsobených touto situáciou. Dôraz je kladený hlavne na obdobie Kultúrnej revolúcie, ktorá ako taká spôsobila masívne zmeny v celej čínskej spoločnosti a je primárne vnímaná negatívne. Práca sa zaoberá porovnaním života a postavenia čínskej ženy v minulosti, v období revolúcie a krátko po nej a zároveň pojednáva o celospoločenských zmenách v Číne ktoré sa udiali v období Kultúrnej revolúcie.

Výsledky práce sú popísané v závere.

Kľúčové slová: Čína, feminizmus, Kultúrna revolúcia, postavenie ženy, ženské hnutie, tradície, federácia žien.

Touto cestou by som chcela poďakovať Doc. Lucii Olivovej, Ph.D. za odborný dohľad a cenné rady, ktorými prispela k vypracovaniu tejto bakalárskej práce. Taktiež ďakujem svojim najbližším za podporu, ktorú mi poskytovali v priebehu písania tejto práce.

Obsah

EDIČNÁ POZNÁMKA	6
ÚVOD.....	7
1 FEMINIZMUS	10
1.1 ČO JE TO FEMINIZMUS	10
1.2 POČIATKY FEMINIZMU V ČÍNE	11
1.3 FEMINIZMUS V OBDOBÍ MEDZI HNUTÍM 4. MÁJA A VZNIKOM ČĽR	13
1.4 ŽENY V OBDOBÍ ČÍNSKEJ ĽUDOVEJ REPUBLIKY	16
2 TRADIČNÉ POSTAVENIE ŽENY V ČÍNE	19
2.1 ŽENY A RODINA	19
2.2 ĽALIOVÉ NÔŽKY	20
2.3 ŽENA VS. MUŽ	21
2.4 ŽENA A VZDELANIE	23
3 VEĽKÁ PROLETÁRSKA KULTÚRNA REVOLÚCIA	24
3.1 POČIATOK CHAOSU	24
3.2 RODINA POČAS KULTÚRNEJ REVOLÚCIE	27
3.3 KONIEC KULTÚRNEJ REVOLÚCIE A PRESÚVANIE MLÁDEŽE NA VIDIEK.....	29
4 POSTAVENIE ŽENY V OBDOBÍ KULTÚRNEJ REVOLÚCIE.....	32
4.1 ŽENA V MESTE	32
4.2 ZMENA IDENTITY ŽENY	34
4.3 ŽELEZNÉ DIEVČATÁ	36
4.4 ŽENY NA VIDIEKU	38
ZÁVER	41
RESUME	43
BIBLIOGRAFIA	44
INTERNETOVE ZDROJE.....	45

Edičná poznámka

V práci je použitá čínska transkripcia pinyin a čínske znaky v ich zjednodušenej podobe. V citáciách som pre lepšie porozumenie upravovala transkripciu buď českú alebo anglickú do transkripcie čínskej. V prípade, že to bolo možné, uvádzam pri menách a názvoch znakový prepis daného mena alebo pojmu, používam font pre zjednodušené znaky.

Úvod

Dnešný svet, aj keď sa v mnohom zmenil od toho pred niekoľkými desaťročiami, je stále považovaný za doménu mužov. Ženy, ktorých rola sa síce výrazne pozmenila a modifikovala, sú aj napriek tomu často krát označované nálepkou slabšieho pohlavia. Ak však porovnáme situáciu žien v minulosti a teraz, možno si všimnúť obrovskej zmeny a zlepšenia v živote a postavení ženy. K napísaniu tejto práce ma viedlo zistenie, ako veľmi sa odlišuje správanie a vôbec vnímanie dnešnej ženy od tej spred niekoľkých desaťročí. Výnimkou neboli ani čínske ženy a dievčatá, na ktoré sa v práci zameriavam. Aj keď feminizmus v Číne prechádzal rôznymi obdobiami, rozhodla som sa vybrať si hlavne jednu určitú etapu v ktorej by som sa danej tematike venovala. Nakoľko Kultúrna revolúcia bola jednoznačne obdobím veľkých zmien, rozhodne sa podieľala aj na zmene postavení ženy a preto som si zvolila práve toto obdobie. Ďalším dôvodom je aj predpoklad, že napriek faktom podľa ktorých je Kultúrna revolúcia bezpochyby jedným z najťažších a najtragickejších období, vzišlo z nej niečo pozitívne a že nie všetky zmeny, ktoré sa počas nej udiali a ku ktorým došlo, boli nevyhnutne zlé. Vo svojej práci sa preto pokúsím potvrdiť hypotézu, že aj keď Kultúrna revolúcia bola bezpochyby temným obdobím, predsa len priniesla niečo dobré a výrazne urýchlila premenu tradičného zmýšľania spoločnosti a tým pádom pomohla ženám vymaniť sa spod okov tradičnej role ženy.

V tejto práci sa pokúsím potvrdiť predpoklad, že revolúcia v ženských hnutiach, zmene postavenia ženy v Číne a oslobodenie sa od tradičného vnímania ženy zohrala svoju dôležitú úlohu. Rovnako budem zaoberať aj tým, nakoľko sa zmenila identita ženy, čo na ňu vplývalo, akým spôsobom sa zmenil pohľad spoločnosti na ženu, ale aj pohľad ženy samej a akú úlohu v tomto procese zohrala revolúcia. Práca je rozdelená do štyroch kapitol, z ktorých každá sa zaoberá určitou ucelenou tematikou súvisiacou s danou témou. Prvá kapitola pojednáva o feminizme vo všeobecnosti a taktiež o začiatkoch feminizmu v Číne. V tejto časti sa venujem predstaveniu čínskeho ženského hnutia od prvých výrazných pokusov o zmenu až po obdobie do Kultúrnej revolúcie. Cieľom je priblížiť čitateľovi pojem feminizmus a stručne ho oboznámiť s formovaním ženského hnutia a krátkym prierezom jeho pôsobenia a fungovania v rôznych etapách čínskej histórie ako napríklad obdobie Hnutia 4. mája a vzniku

Čínskej ľudovej republiky. Druhá kapitola sa zameriava na popísanie tradičného pohľadu na ženu a jej rolu v spoločnosti. Zaoberám sa v nej aj fenoménom „ľaliových nôh“, ktoré sú tak typické pre čínsku kultúru a rovnako symbolizujú aj podriadené postavenie ženy. V tomto oddiele sa snažím ponúknuť náhľad do života ženy z tradičného pohľadu ešte pred veľkými zmenami, ktoré sa udiali v priebehu dvadsiateho storočia. Rovnako sa venujem rôznym aspektom života vtedajšej ženy a to pravidlám, ktoré určovali jej vzťah k mužovi, vzťah k rodine a taktiež možnostiam žien získať vzdelanie. Ďalšia v poradí tretia kapitola je venovaná stručnému popisu udalostí Kultúrnej revolúcie a okrajovo aj ich dopad na ženy a spoločnosť. V tejto časti sa snažím o priblíženie daného obdobia a sprostredkovane o väčšie pochopenie tejto chaotickej, temnej a výrazne odlišnej doby čínskej histórie. Zámerom tejto kapitoly je poskytnúť čitateľovi hlbšie preniknutie do udalostí, ktoré sa v tomto čase odohrávali a oboznámiť ho so zmenami a udalosťami, ktoré spôsobili výraznú zmenu v celej čínskej spoločnosti. Štvrtá a zároveň posledná kapitola sa venuje priamo postaveniu ženy v období Kultúrnej revolúcie. Jej úlohou je poukázať na aspekty, ktoré vplývali na zmeny a zároveň na posun vnímania ženy spoločnosťou. Objasňuje fenomén tzv. „železných dievčat“ a rovnako popisuje rozdiely v pôsobení revolúcie na ženy v mestách a na vidieku. Jej cieľom je priblížiť čitateľovi, ktorý bol v predchádzajúcich kapitolách oboznámený s tradičným vnímaním ženy aj pozadím revolučnej doby, konkrétny vplyv doby na skupinu žien a dievčat. V kapitole sa budeme zaoberať tým, či sa postavenie ženy zmenilo k lepšiemu, čo to obnášalo a taktiež či sa zmenil pohľad ženy samej na seba.

V práci okrem učebníc a publikácií o histórii, z ktorých som čerpala informácie o danej dobe a dáta, používam vo veľkej miere memoáre účastníkov Kultúrnej revolúcie, ktorí objasňujú udalosti a dianie v Číne počas tohto obdobia. Ich publikácie mi ponúkli lepší náhľad do prežívania a vnímania tejto etapy konkrétnymi ľuďmi, celkový prierez revolúcie a jej dopad na obyčajných obyvateľov. Snažila som sa pristupovať k týmto materiálom objektívne a selektívne, nakoľko mi je známe, že mnohokrát tieto memoáre písali ľudia priamo poškodení revolúciou, ale stretla som aj so zdrojmi, v ktorých daný človek hodnotil kultúrnu revolúciu objektívne a uvádzal jej pozitíva aj negatíva. Ďalším veľmi cenným zdrojom pre moju prácu bola nevydaná diplomová práca od Noemi Benešovej, ktorá mi poskytla množstvo dôležitých a hodnotných informácií, nakoľko jej

práca sa venovala celkovému prierezu feminizmu v Číne od jeho počiatku až po súčasnosť. Pri písaní práce som sa taktiež opierala o články a internetové zdroje.

Napriek tomu, že Čína ako krajina nám bola územne aj kultúrne veľmi vzdialená, predsa len môžeme nájsť určité spojovacie znaky, ktoré nás robia bližšími. Jedným z takých tém ktoré bezpochyby riešila každá krajina v priebehu svojho vývoja bolo aj postavenie ženy voči spoločnosti a jej vlastné vnímanie svojej hodnoty. Oba tieto aspekty sa menili a vyvíjali v priebehu histórie a Čína rozhodne nebola výnimkou. Aj keď sa tieto zmeny nikde nediali jednoducho a ľahko, v Číne naopak prebiehali v období najväčšieho chaosu a to najbúrlivejšie obdobie v histórii tejto krajiny malo na ne najväčší vplyv. Vo svojej práci sa preto pokúsim potvrdiť hypotézu, že aj keď Kultúrna revolúcia bola bezpochyby temným obdobím, predsa len priniesla niečo dobré a výrazne urýchlila premenu tradičného zmýšľania spoločnosti a tým pádom pomohla ženám vymaniť sa spod okov tradičnej role ženy.

1 Feminizmus

1.1 Čo je to feminizmus

V posledných niekoľkých dekádach sa čoraz častejšie vyskytuje pojem feminizmus v spojení s bojom žien za svoje práva a slobody. Keďže pôvodne prevažne mužská spoločnosť nedovoľovala ženám akúkoľvek vlastnú realizáciu mimo domácnosti, prijatie faktu, že ženy sú bytosti rovnocenné mužom a majú rovnaké práva spočiatku narážalo na rôzne prekážky. Hnutie vznikalo v Anglicku v osemnástom storočí. Za jednu z prvých inšpirácií pre feministky bola Mary Wolstonecraft, hoci ona sama sa za jednu z nich nepovažovala. Hnutie sa potom šírilo po celom svete, samozrejme sa to ale neobišlo bez prekážok, podceňovania a odmietania zo strany tradične zmýšľajúcej spoločnosti. V Číne tomu nebolo inak, možno tam dokonca prebiehalo tvrdšie odmietanie nových zvyklostí a zmien, nakoľko táto krajina bola vždy povestná svojim pevným vzťahom k tradíciám a tradičným hodnotám a neochotou k novým smerom a myšlienkam. Túto skutočnosť pravdepodobne spôsobila dlhodobá izolovanosť Číny, ktorá sa rozvíjala samostatne, bez akéhokoľvek vplyvu západných krajín.

Z tradičného pohľadu postavenie ženy bolo submisívne a podriadené dominantnému vplyvu muža (touto tematikou sa budeme bližšie zaoberať v nasledujúcej kapitole) a zrovnoprávnenie týchto dvoch pohlaví bolo behom na dlhé trate. Hoci náznaky pokusov o zmenu sa objavujú v priebehu čínskych dejín, väčšinou zapadli prachom bez výraznejšieho zásahu do fungovania čínskej spoločnosti. Významnú zmenu spôsobil až pád poslednej dynastie Qing, nástup republiky a neskôr komunistickej strany a začiatok Kultúrnej revolúcie, ktorou sa podrobnejšie budeme zaoberať v ďalších kapitolách.

Aby sme sa ale dostali k definovaniu pojmu feminizmus, je potreba si uvedomiť niekoľko aspektov. Teóriou tohto hnutia je rovnoprávnosť mužov a žien a to v rôznych oblastiach života. Ženy by mali byť v práci rovnako hodnotené ako muži, mali by mať rovnaké politické a sociálne práva ako mužská časť populácie. Aktívny členovia tohto hnutia za tieto práva bojujú a snažia sa o celkové zlepšenie situácie a postavenia žien na celom svete. Feminizmus ako celok má rovnako ako aj iné hnutia rozličné perspektívy

a každá skupina preferuje inú stratégiu dosahovania svojho cieľa. Môžeme rozlíšiť niekoľko skupín medzi ktoré patrí napr. radikálny, liberálny alebo sociálny feminizmus. Každá z týchto skupín sa zameriava na iný aspekt. "Radikálny feminizmus" zdôrazňuje nutnosť odstránenia podriadenosti, ktorou sa odjakživa vyznačoval vzťah ženy voči mužovi, "liberálny feminizmus" zas tvrdí, že ženy a muži by mali mať rovnaké príležitosti k štúdiu a práci a taktiež odsudzuje diskrimináciu žien. Posledný zo zmieňovaných, "sociálny feminizmus" zas vidí problém v utlačovaní žien nie len mužmi, ale aj nerovnosťou v rámci triedy a rasy.¹

Napriek tomu, že pôvodná myšlienka zrovnoprávnenia mužov a žien je veľmi dobrá a hodnotná, mnohokrát sa stáva, že už pri počutí pojmu feminizmus sa ľuďom vybaví nejaká negatívna myšlienka alebo význam. Nezriedka je to zapríčinené priveľmi radikálnymi skupinami, ktorým už ale nejde o skutočné zrovnoprávnenie oboch pohlaví, ale skôr sa usilujú prevážiť ručičku váh na stranu žien. Bohužiaľ takéto správanie, hoci nie je neobvyklé, je kontraproduktívne a tým pádom poškodzuje celé hnutie. V Číne sa po páde dynastie postavenie ženy v spoločnosti rapídne zmenilo k lepšiemu, aj keď v modernej spoločnosti rodiny stále preferujú potomka mužského pohlavia radšej ako ženského. Táto situácia ale vyvoláva otázku a možný problém v budúcnosti, keďže mužov bude prevaha a nebude možné pre každého muža nájsť si partnerku a založiť si rodinu. To potom môže znova viesť k nerovnováhe a k prevahe žien, hoci nie početnej, ale spoločenskej, kde muži budú nútení tzv. bojovať, aby si získali partnerku a tým pádom aj možnosť uchovania rodu. V dnešnej dobe je už pomer pohlaví 1,1 muž/žena čo v konečnom dôsledku znamená, že pri momentálnej populačnej situácii je počet mužov vyšší o dvadsaťšesť a pol milióna.²

1.2 Počiatky feminizmu v Číne

Nakoľko bola Čína väčšinu času svojej existencie odrezaná od okolitého hlavne západného sveta, odrazilo sa to vo všetkých aspektoch, feminizmus nevynímajúc. Je preto nutné podotknúť, že čínsky feminizmus sa od toho západného nevyhnutelne líši. Najvýraznejší rozdiel je ten, že čínske dejiny na rozdiel od tých západných nepovažujú

¹ Benešová, 2.

² BRZÁK, Lukáš. **Obecná charakteristika**. <http://www.czcen.org/o-cine/obecnacharakteristika/ostatni.html>, (11.05.2011)

koncept „muža“ a „ženu“ za prirodzené skupiny resp. triedy. Čínska kultúra tento koncept muža a ženy považovala skôr za spoločensky umelo vytvorené triedy.³ Kvôli hlboko zakoreneným tradíciám, zvyklostiam a mysleniu sa však zmeny prichádzali len veľmi neisto a pomaly. Napokon sa však veci dali do pohybu a to znamenalo aj postupné zlepšovanie pozície žien a ich uvedenie si seba samých, svojich možností a svojej hodnoty. Konečne prestávali platiť slová, ktoré charakterizovali správanie žien pred týmto prebudením: „Bolo to ako keby nie len ich nohy, ale aj ich mysle boli zviazané.“⁴

Aj keď v histórii by sme mohli nájsť niekoľko príkladov úspešných a nezlomných ženských postáv, ktoré sa dokázali vzoprieť spod nadvlády mužov a podarilo sa im v čisto mužskom svete presadiť, začiatky feminizmu ako takého by sme mohli zaradiť do obdobia pred kultúrnou revolúciou. Po páde poslednej dynastie Qing, nasledujúcom ustanovenie a pád Čínskej republiky a konečne po získaní moci komunistickou stranou a založení Čínskej ľudovej republiky nastal výrazný posun v postavení ženy a taktiež aj v pohľade spoločnosti na ne. Komunistická strana na čele s Mao Zedong-om sa snažila o reformy a tým pádom zmeny v spoločnosti a vydávali sa zákony, ktoré mali túto snahu podporiť aby bolo možné sa k daným cieľom dopracovať. V roku 1950 bol prijatý Zákon o manželstve, v ktorom bol ukotvený zákaz manželstiev z donútenia. Dovtedy takéto zväzky boli bežná prax, nakoľko zväzok dvoch zaľúbencov bol v minulosti nie len že nesmierne zriedkavý ale aj vysoko nežiaduci z pohľadu rodičov, ktorí svojim potomkom nedávali možnosť výberu. Podľa nového zákona boli zakázané aj sobáše mladých dievčat, obchodovanie s nevestami, domáce násilie a takisto ženy získali právo podať žiadosť o rozvod.⁵ Aj keď spočiatku boli tieto zmeny prijímané s nevôľou a neochotou, postupne sa začali dostavovať výsledky.

Výsledkom týchto zákonov a súhlasu vlády bolo zmobilizovanie a zaktivizovanie sa skupín bojujúcich za ženské práva. Vznikli rôzne ženské spolky a asociácie, ktoré slúžili na podporu a pomoc ženám. Združenia žien podporovali roľnícke ženy, aby zdvihli hlavu a vyjadrili svoju nespokojnosť so správaním a zlým zaobchádzaním zo

³ **Feminism in the People's Republic of China**, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Feminism_in_the_People%27s_Republic_of_China, (25.3.2011).

⁴ ELY, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women**. <http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (25.3.2011).

⁵ Tamtiež, (25.3.2011).

strany statkárov a majiteľov pôdy. Desiatky miliónov žien konečne získali svoj podiel zeme a po prvýkrát opustili prácu v domácnosti. Vybudovalo sa viac škôl, čo v konečnom dôsledku viedlo k zvýšeniu gramotnosti dievčat a žien. V krátkom čase sa eliminovala resp. výrazne znížila prostitúcia. Nové myšlienky spoločenskej rovnosti nahradili tradičný pohľad na ženu ako podradnú a podriadenú bytosť.⁶ Spolu s gramotnosťou výrazne súviselo aj uplatnenie sa na trhu práce a tým pádom aj postavenie v spoločnosti. Ženám sa otvorili nové možnosti realizácie a už nebolo nutné, aby strávili väčšinu života v domácnosti.

Prvá vlna feministického hnutia, resp. prvé pokusy žien o rovnaké práva, sa odohrávala v období pred uchopením moci Čankajška v roku 1913. Ženy sa združovali do vojenských oddielov a bojovali za rovnaké postavenie mužov a žien v spoločnosti, rovnakú odmenu za tú istú prácu a taktiež im šlo aj o rovnaké práva v účasti vo vláde. Inšpiráciu tieto ženy čerpali z Anglicka, kde sa podobné hnutie viedli ženy známe ako sufražetky (ich meno bolo odvodené z anglického slova suffrage ktoré znamená volebné právo⁷). Tohto hnutia v Číne sa zúčastňovali prevažne vzdelané ženy z vyšších vrstiev z rodín reformátorov, učiteľov a pod. Po Čankajškovom získaní moci však tieto snahy boli potlačené a hnutie opätovne zahájilo svoju činnosť v období revolučného hnutia 4. mája.⁸

1.3 Feminizmus v období medzi Hnutím 4. mája a vznikom ČĽR

Od začiatku májového hnutia, „ktoré sa stalo širokým protestným hnutím a do ktorého sa zapojili ľudia zo všetkých vrstiev spoločnosti“⁹, sa znovu zmobilizovali staré a vznikali nové feministické organizácie a ženské hnutia. K takýmto združeniam patrili napríklad „Združenie za volebné právo žien“, „Liga za práva žien“ a iné. Napriek tomu, že rozličné hnutia sa líšili v radikálnosti presadzovania svojich záujmov a požiadaviek, v globálnom meradle sa zhodovali na základných požiadavkách ako boli zákaz dievčenského otroctva a zväzovanie nôh, zákaz konkubinátu, rovnosť v mzde, rovnosť

⁶ ELY, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women**, <http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (25.3.2011).

⁷ **Merriam-Webster dictionary**, <http://www.merriam-webster.com/dictionary/suffrage>, (31.03.2011).

⁸ Benešová, 16.

⁹ Veľvyslanectvo Čínskej ľudovej republiky v Slovenskej republike. **História Číny**, <http://sk.china-embassy.org/slo/ss/t364425.htm> (31.03.2011).

muža a ženy v manželstve a iné. Napriek tomu, že ženám sa podarilo presadiť určité zmeny a boli prijaté zákony ktoré ich zastrešovali, aktivistky sa aj tak dostávali do sporov s rodinami, ktoré stále dodržiavali a riadili sa starými zvyklosťami a tradíciami.¹⁰

V období 20. rokov minulého storočia si obe politické strany v Číne, a to Kuomintang a Komunistická strana Číny, začali uvedomovať význam žien v politickom hnutí a začali začleňovať ženy do svojich radov. Taktiež im vytvárali podmienky na realizáciu a vytvárali organizácie, ktoré umožňovali ženám pôsobiť v rôznych sférach spoločnosti. Zakladali sa rôzne aliancie a výbory, ktoré pripravovali ženy a dievčatá na agitačné a propagátorské úlohy. Rovnako bol založený aj vojensko-politický inštitút, ktorý mal za úlohu vycvičiť agitátorky na prácu v teréne. Vstup do tohto inštitútu a následne do armády bol pre mnohé ženy aj jediným spôsobom ako sa vyhnúť nechcenej nútenej svadbe a zároveň možnosť na hľadanie svojej cesty v budúcnosti a získanie si slobody. Ženské ligy a organizácie podporovali a pomáhali dievčatám a ženám domáhať sa svojich práv, zaoberali sa hlavne prípadmi rozvodov, manželstiev a porušovania práv. Nezriedka mali takmer jurisdikčnú právomoc a dokonca aj výkonnú funkciu, nakoľko vykonávali aj tresty ak dokázali previnilcovi porušenie práva.¹¹

Jedným zo znakov aktivistiek boli ostrihané vlasy, čo bolo v tradičnej spoločnosti nemysliteľné. Podľa vlasov sa dalo určiť, či je daná žena vydatá alebo slobodná. Slobodné dievčatá nosili vlasy zviazané v chvoste, vydaté ženy si vlasy vyčesávali do drdolu. Toto rozhodnutie ostrihať si vlasy však rozhodne patrilo k tým neľahkým, nakoľko dievča dalo jasne najavo príslušnosť k hnutiu a odmietanie tradičných hodnôt. Ak takto ostrihané dievča vyšlo na ulicu, mohlo si byť isté, že pritiahne pozornosť všetkých ľudí v okolí a často musela znášať pohľady plné pohrdania a rôzne posmešky. Rovnako ako ona bola tým pádom poznačená aj rodina, do ktorej dievča patrilo. Nezriedka sa stávalo, že aj keď dievča sympatizovalo s hnutím a chcelo sa podieľať na šírení jeho myšlienok, nedokázalo sa vymaniť spod vplyvu rodiny a vnútorného rozporu medzi túžbou po slobode a povinnosti voči rodine. Takýto rozpor zažíva aj postava v diele Ba Jina 巴金, ktorá reprezentuje myslenie dievčat v období začiatkov májového

¹⁰ Benešová, 18.

¹¹ Benešová, 22.

hnutia, keď je konfrontovaná odvážnejšou spolužiačkou a tlačaná k ostrihaniu vlasov a podpore hnutia:

„Ja milujem svetlo, ale kvôli matke chcem ostať v temnote...Ako náhle mám priložiť ruku k dielu a urobiť podľa svojej vôle, začnem myslieť na to, ako silne zasiahne moje správanie matku a moje srdce ochabne a vôľa je otrasená...Taká rana by bola príliš silná, ona by ju neuniesla. Pre ňu som ochotná obetovať aj svoju vlastnú budúcnosť.“¹²

Napriek tomu, že tieto slová vychádzajú z úst fiktívnej literárnej postavy, Ba Jin nám ako svedok udalostí tohto obdobia prostredníctvom svojho diela umožňuje uvedomiť si neľahkú pozíciu žien a zložité rozhodnutia, ktoré museli vykonať pri ceste za snahou o lepšie postavenie v budúcnosti. Postaviť sa rodine a porušiť tradície bolo nesmierne náročné vzhľadom na hlboké zakorenenie hodnôt a neustálu výchovu a zdôrazňovanie tradičných pravidiel a určenie miesta každého člena domácnosti.

Avšak hoci ženy, hlavne mladé, ktoré mali tradične v rodine najnižšie postavenie, boli oprávnené nespokojné, napriek tomu v sa v nich stále odohrával boj a mali vnútorný rozpor medzi tým čo považovali za správne ony t.j. rozhodovanie sa o svojej vlastnej budúcnosti a živote, a tým čo považovala za správne ich rodina t.j. poslušnosť a podriadenie sa príkazom. Ostrihanie dlhých vlasov ženy, tak banálne rozhodnutie pre ženy v dnešnej dobe, bolo ale v 20. rokoch zásadné a malo obrovský vplyv na nasledujúci život ženy, nakoľko to bolo považované za rebéliu a za niečo úplne nevhodné z pohľadu staršej generácie.

V období 30.- 40. rokov sa situácia pre ženy začala zlepšovať. Možnosť získať vzdelanie a tým pádom aj osobnú slobodu lákala čoraz väčší počet žien. Avšak tieto výhody prevažovali hlavne v mestách a vyšších vrstvách, nakoľko na vidieku, ktorý bol vždy hlboko ovplyvnený tradíciami, boli takéto novoty prijímané s oveľa väčšou nevhodnosťou a takisto sa presadzovali nepomerne pomalšie ako v modernejších väčších mestách. Napriek tomu však stále vznikali nové hnutia a organizácie žien, ktoré sa zúčastnili aj napríklad vlasteneckých hnutí proti Japonsku po vstupe japonských vojsk do Číny v roku 1931. Hoci sa ženy podieľali zväčša na práci v zázemí, čo znamená zásobovanie, ošetrovanie, dobročinné zbierky a iné, našli sa aj také ktoré sformovali

¹² Pa Ĥin, 235.

dokonca vojenskú jednotku, ktorá sprevádzala mužov na front. Aby sa zlepšila organizácia a skoordinovali sa akcie hnutia, v roku 1938 prebehla vôbec prvá celonárodná konferencia žien, ktorá sa odohrala v Guiline 桂林. Tu bol zvolený organizačný výbor, ktorý mal na starosti koordináciu jednotlivých odborov hnutia ako napríklad agitácia na vidieku, výpomoc vo vojne, výcvik, služby vo vojnových oblastiach a pod.¹³

Tým že mnoho mužov bolo nútených odísť do vojny, museli prácu nimi vykonávanú zastúpiť ženy. Okrem roľníckych prác, ktorých sa namiesto odídených mužov museli chopiť ženy, sa ženské organizácie zameriavali aj na produkciu vojenského vybavenia ako boli výroba ošatenia a topánok a iné. Toto spôsobilo ďalšiu zmenu v postavení ženy, nakoľko bez ich účasti by väčšina komunistických základní neprežila. Následkom toho bola vyššia účasť žien v politických a hospodárskych záležitostiach. Avšak aktivistky, ktoré sa zaoberali plne feministickým hnutím, boli upozorňované, aby neoddeľovali ženské hnutie od širšieho revolučného hnutia komunistickej strany. V ponímaní komunistickej strany sa ľudia prestávali deliť na mužov a ženy, ale skôr nastávali delenie na revolucionárov a kontrarevolucionárov. Toto bol dôvod, prečo sa komunistická strana snažila zachovať jednotu vo svojich radoch, a snaha o oddelené feministické hnutie jej nebolo veľmi po vôli.¹⁴

1.4 Ženy v období Čínskej ľudovej republiky

Po dlhých a náročných bojoch v období občianskej vojny v rokoch 1946-1949 medzi vojskami Kuomintangu vedených Čankajškom (Jiang Jieshi 蔣介石) a komunistickými vojskami pod vedením Mao Zedonga 毛泽东 sa konečne v roku 1949 podarilo komunistom prevážiť misky váh a zvíťazili nad kuomintangskými vojskami. Bola založená Čínska ľudová republika a zároveň začala éra komunizmu a vlády jednej strany.¹⁵ V tejto krajine, ktorá bola ničená najprv vojnou s Japonskom a o niekoľko rokov postihnutá ničivou občianskou vojnou, bolo prvoradá pokúsiť sa znovu obnoviť zdevastované hospodárstvo a priemysel a tým pádom otázka žien ustúpila na istý čas do

¹³Benešová, 26.

¹⁴Benešová, 27-28.

¹⁵Bakešová, 3.

úradia. Niekoľko mesiacov pred vyhlásením vzniku ČĽR však bola založená Celočínska federácia žien, ktorá združovala ženy rôznych tried a snažila sa umožniť a pomôcť im pri vstupovaní do spoločnosti. Hoci od svojho vzniku bola Federácia pod kontrolou komunistickej strany, podarilo sa jej výrazným spôsobom prispieť k zlepšeniu života žien v rôznych oblastiach.¹⁶

Napriek tomu, že v prvom rade bola potreba obnoviť rovnováhu a ekonomiku po vojne, nastala pre čínske ženy nová éra. Na podporu ženských asociácií vydala vláda v roku 1950 zákon zakazujúci nútené svadby, domáce násilie, konkubinát a umožňujúci rozvod. Tieto reformy však stále narážali na odpor a odmietanie hlavne v roľníckych vidieckych oblastiach, a preto v roku 1953 bola spustená masívna kampaň na podporu zákona o manželstve. V roľníckych oblastiach, kde sa stále zachovávali zvyky kupovania nevesty, sa na rozvod pozerali s nevôľou nakoľko rodina za nevestu mnohokrát musela zaplatiť vysokú sumu. Komunizmus sa však pokúšal o zmenu v myslení Číňanov, pričom jedným z jeho cieľov bolo zničiť tradičné konfuciánske hodnoty a tým pádom aj systém nadradenosti muža nad ženou. To sa čiastočne darilo a ženy sa uplatňovali v čoraz väčšej miere v rôznych oblastiach spoločnosti. V rokoch 1958-59 v období Veľkého skoku, bolo množstvo žien povolaných z domácností a stali sa pracovnou silou. Zriadzovali sa ľudové komúny, siete materských škôl a vzdelávacích zariadení ktoré umožňovali ženám pracovať v rôznych sférach na budovateľských projektoch. Ako náhle sa ženy s podporou miestnych ženských združení zapojili do pracovného procesu, čím ďalej tým viac žien sa stávalo vedúcimi ich výrobných tímov a získavali možnosť vstúpiť do strany.¹⁷

Práca žien umožňovala rýchlejšiu modernizáciu a v niektorých oblastiach bol podiel pracujúcich žien až 70-80%. Aby však ženy dokázali zvládať pracovné nasadenie a zároveň netrpela domácnosť a rodina, boli zriadené verejné spoločné jedálne, práčovne materské školy a iné zariadenia ktoré oslobodzovali a pomáhali ženám zvládať všetky povinnosti. Hoci účasť žien na práci znamenala veľký pokrok v ženskej emancipácii, stále bola táto práca považovaná za „ľahšiu“ a tým pádom bol aj rozdiel v ohodnotení mužov a žien. Federácia žien sa snažila upozorniť na tieto rozdiely,

¹⁶ Benešová, 32.

¹⁷ ELY, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women.**

<http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (2.4.2011).

rovnako ako aj na nevyhovujúcu a zaostalú zdravotnú starostlivosť venovanú deťom a ženám. Problémom ale bolo, že snaha o väčší ohľad na pracujúce ženy poskytovala muníciu tým, ktorí boli proti tomu aby sa ženy zapojili do pracovného procesu. Napriek rôznym rozporom, kritike a problémom však obdobie Veľkého skoku bolo jedným z najvýznamnejších v boji za zmenu ženskej role a výrazne dopomohlo k oslobodeniu žien spod tradičného područia a nesamostatnosti.¹⁸

¹⁸ Benešová, 39.

2 Tradičné postavenie ženy v Číne

Napriek tomu, že ženy ako skupina na by mali byť na rovnakej úrovni ako muži, ich postavenie tomu nikdy nenaznačovalo. Aj keď by sa schopnosťami, myslením a aktivitou dokázali mužom vyrovnávať, v tradičnej spoločnosti jediné miesto kam žena mala prístup bola domácnosť. Jej názory, myšlienky a inteligencia boli sústavne v priebehu niekoľkých storočí potlačované a ženy tým pádom boli v podstate zotročené a mnohokrát aj keď mali svoj vlastný názor, nebolo im umožnené ho vyjadriť a nie to sa ním ešte riadiť. Hlavné slovo vo všetkých oblastiach mal muž, a žena bola už od najnižšieho veku vedená k tomu, aby slová a rozhodnutia muža bez výhrady poslúchala a nespochybňovala. V tejto kapitole sa budeme zaoberať rôznymi aspektmi života ženy v tradičnej čínskej spoločnosti a pokúsime sa získať bližší náhľad na jej možnosti a život.

2.1 Ženy a rodina

Postavenie ženy v rodine ale aj v spoločnosti sa riadilo celým radom prísnych pravidiel. Podľa konfuciánskej náuky platili dva základné princípy: „nadradenosť staršej generácie nad mladšou a nadradenosť muža nad ženou. Ak sa tieto dva princípy dostali vzájomne do konfliktu, platil zmiešaný princíp, teda stará matka bola nadradená svojmu synovi i vnukovi. Inak však mali všetky ženy v Číne nezávideniahodné spoločenské postavenie.“¹⁹ Nevestino postavenie v rodine bolo to najhoršie nakoľko po svadbe „poslušnosť voči svojim rodičom pred sobášom, vystriedala u ženy po svadbe poslušnosť voči manželovým rodičom.“²⁰ Svokra teda mala nad nevestou moc a mohla sa stať buď jej priateľkou, alebo jej podkopávať nohy pri každej príležitosti a robiť jej zo života peklo. Jedinou nádejou na zlepšenie postavenia nevesty bolo porodiť pre rodinu syna, čo jej dávalo možnosť, že sa raz tiež stane svokrou. Úlohou žien bolo hlavne priviesť na svet čo najviac synov, avšak ak túto úlohu nedokázala splniť, bolo

¹⁹ **Postavenie žien v spoločnosti.** <http://www.scribd.com/doc/50081041/Postavenie-%C5%BEien-v-spolo%C4%8Dnosti>, (15.03.2011).

²⁰ Banáš, Jozef. **Kód 9.** <http://hledani.gnosis9.net/view.php?cisloclanku=2011020006>, (10.03.2011).

manžellovým právom priviesť si do domu ďalšiu manželku alebo konkubínu, aby zaručil potomka mužského rodu.²¹

Všetky sobáše boli vopred dohodnuté a za ideálnych okolností sa nastávajúci mladomanželia pred svadbou ani nestretli. Ak sa mladý pár zaľúbil, najčastejšie to bol dôvod, aby boli rozdelení a nebolo im umožnené aby sa vzali, lebo hrozilo, že by uprednostňovali svoje vlastné záujmy pred záujmami rodičov. Pre všetky rodiny bolo dôležité mať čo najviac potomkov mužského pohlavia, preto ak sa narodilo dievča, bolo to považované prinajmenšom za nemilé, ak nie rovno za neprijateľné. Často sa v takýchto prípadoch stávalo, že novonarodené dievčatá zabili, nakoľko v chudobných rodinách sa z dievčat často stávali otrokyne. „Vo fuťienskej provincii, ktorá je husto obývaná, vraj neexistuje v nižších triedach ani jedna rodina, ktorá by sa nezbavila jedného alebo viacerých dojčiat ženského pohlavia.“²² Ženy sa starali o všetko spojené s domácnosťou, avšak pri rozhodovaní sa stále museli spoliehať na mužské vedenie, neboli chápané ako samostatné bytosti. Podľa konfuciánskej tradície „role žien boli prevažne definované príbuzenským postavením: dcéra, sestra, manželka, nevesta a svokra. Pri všetkých týchto úlohách, ktoré spočívali na ženách bolo nevyhnutné, aby sa ženy správali a riadili v súlade s potrebami a želaniami muža, ktorý bol najbližší príbuzný: ich otcom kým boli mladé, manželom keď boli vydaté a synom keď ovdoveli.“²³

Neustála závislosť na osobách mužského pohlavia nedovoľovala ženám rozvíjať ich potenciál a presadiť sa v čisto mužskej spoločnosti sa dokázali iba ženy s neobyčajne silnou osobnosťou, schopnosťami a nezlomným duchom.

2.2 Ľaliové nôžky

Niekoľko tisíc rokov starý zvyk zväzovania nôh čínskym ženám poukazuje na ďalší dôkaz podriadenosti ženy voči mužovi. Tento zvyk pochádza približne z obdobia 1100 r. p.n.l. a pravdepodobne vznikol na cisárskom dvore „keď čínska cisárovná vychýrená svojimi výstrednými (zdá sa že aj zvrátenými) mravmi a deformovane krivými nohami

²¹ Neuman, 406.

²² Neuman, 407.

²³ Ebrey, Patricia. **Women in traditional China**. <http://asiasociety.org/countries-history/traditions/women-traditional-china>, (10.3.2011).

nútila ženy, aby ju napodobňovali.“²⁴ Proces zväzovania nôh bol zdĺhavý a veľmi bolestivý. Spočíval v „pevnom omotaní chodidiel dievčat vo veku štyroch až piatich rokov dlhým obvazom tak silno, že sa im chodidlá postupne zlomili a prsty sa im dostali až pod päty.“²⁵ Tento proces trval niekoľko rokov, a výsledkom boli ľaliové nôžky dlhé len niekoľko centimetrov, ktoré však spôsobovali ich majiteľke neustále silné bolesti a znemožňovali jej chôdzu. Podľa spoločnosti a svadobných dohadzovačov sa takéto nohy vysoko cenili a matky boli nútené týmto spôsobom týrať svoje dcéry, aby im umožnili sa dobre vydať a žiť síce v bolesti ale v blahobyte.²⁶ Zväzovanie nôh bolo prevažne výsadou bohatších vrstiev obyvateľstva, nakoľko ženy z chudobnejších rodín museli byť schopné pracovať na poli a to by s takto znetvorenými nohami nedokázali. Tento zvyk taktiež praktizovali hlavne členovia národnosti Han, príslušníci iných nečínskych národností ako napríklad Ujguri, Mandžuovia a Mongoli ho nepraktizovali.

Ľaliové nôžky odeté v krásnych čínskych vyšívaných topánočkách sa považovali za symbol nesmiernej krásy a prvotne slúžili na zvýšenie atraktivity ženy a vzbudenie sexuálnej túžby u mužov. Avšak keďže žena na takto zdeformovaných nohách nemohla poriadne ani stáť, nie to ešte utekať, bola tým pádom nútená tráviť väčšinu dňa doma a tak bola síce považovaná za krásnu, ale bola uväznená doma a bolo jej znemožnené zaujatie akejkoľvek spoločenskej role.²⁷ Toto malo za následok izoláciu ženy zo spoločnosti a zároveň umožňovalo mužovi väčšiu kontrolu nad svojou manželkou. Zvyk zväzovania nôh sa vo väčšej či menšej miere udržal v celej Číne až do roku 1911, kedy Sunjatsen a jeho revolúcia začala šíriť kampaň proti tomuto zvyku a tradícii. Nakoniec zväzovanie nôh bolo zákonom zakázané.²⁸ Tým sa dosiahlo zlepšenie kvality života dievčat a žien, ktoré by za iných okolností museli prežiť celý svoj život už od najnižšieho veku v bolestiach.

2.3 Žena vs. Muž

Postavenie ženy pred 20. storočím bolo nezávidenia hodné. Za každých okolností jej názor a vôľa bola nepodstatná a podliehala najbližšiemu mužskému príbuznému v jej

²⁴ Neuman, 418.

²⁵ Banáš, Jozef. **Kód 9**. <http://hledani.gnosis9.net/view.php?cislocianku=2011020006>, (10.03.2011).

²⁶ Changová, 22.

²⁷ Tamtiež.

²⁸ **Chinese Foot Binding**. <http://www.bbc.co.uk/dna/h2g2/A1155872>, (15.05.2011).

okolí. Jej hlavnou povinnosťou bolo priviesť na svet syna a starať sa o domácnosť. Mnohokrát dokonca dcéra nebola považovaná za ľudskú bytosť, ale bola braná ako tovar, ktorý môže byť legálne predaný alebo vymenený.²⁹ Rovnako aj spoločenské pravidlá a hodnoty sa líšili v závislosti od toho, či sa jednalo o muža alebo o ženu. Veľmi častým javom bolo, že žena v manželovej domácnosti bola považovaná len za inventár domácnosti alebo za slúžku, a ak neprodila syna, jej postavenie bolo značne ohrozené konkubínami ktoré si jej manžel priviedol. Rovnako aj po smrti jedného z manželov otázka ďalšieho sobáša bola prijateľná len ak sa jednalo o muža, vdovca. Ak sa vdovec rozhodol znova sa oženiť, nebolo v tom nič nevhodné, ak by sa tak ale rozhodla vdova, bola považovaná za nepočestnú a jej povest' značne utrpela. Ďalším príkladom rozdielneho vnímania ženy a muža v spoločnosti bola aj otázka vernosti. Muži často navštevovali verejné domy s pochybnou povest'ou, bez ohľadu na to či bolo ženatý alebo nie, avšak ak sa stalo, že bola manželka svojmu manželovi neverná, mohla byť dokonca odsúdená na trest smrti.³⁰ Muž mal tiež právo sa s ženou rozviesť na základe siedmych dôvodov ktoré zahrňovali neplodnosť, žiarlivosť, uvravenosť a iné, pod podmienkou, že sa žena mohla vrátiť k pôvodnej rodine. Pre ženy však neexistovali akékoľvek dôvody na základe ktorých by sa mohli s manželom rozviesť.³¹ Rodinný život a starostlivosť o domácnosť bola jediná oblasť života v ktorej sa mohla žena pohybovať. V ostatných oblastiach totiž mala zavreté dvere. V publikácii *Dějiny ženy* sa môžeme dočítať:

„Cheng Jidong...napsal o čínských ženách toto: 'Naše tradice nám dovolují udělat ženu šťastnou, neboť u nás mužské pohlaví představuje Slunce a ženské Měsíc. Slunce svítí, Měsíc je ozařován. Slunce svítí oslepujícím jasem, Měsíc mu děkuje za svůj bledý odlesk.' Časté sebevraždy děvčat před svatbou byly důkazem toho, že čínské ženy se ve funkci bledé luny necítily příliš šťastně.“³²

Hlboko zakorenené tradície však nepustili, a ženy tak mali na výber len možnosti podvoliť sa tlaku rodičov a okolia alebo zvoliť smrť vlastnou rukou.

²⁹ Mah, 8.

³⁰ Mah, 8.

³¹ Ebrey, Patricia. **Women in traditional China**. <http://asiasociety.org/countries-history/traditions/women-traditional-china>, (15.03.2011).

³² Neuman, 406.

2.4 Žena a vzdelanie

V dnešnej dobe je vzdelanie pre väčšinu populácie nevyhnutné a veľmi dôležité bez ohľadu na to, či sa jedná o muža alebo ženu. Možnosti majú obe pohlavia rovnaké a na rozdiel od minulých dôb je aj ženám umožnené zúčastňovať sa na vzdelávacom procese. Avšak počas konfuciánskeho obdobia a neskôr za vlády dynastií to tak nebolo. Vzdelanie bolo poskytované iba potomkom vyšších sociálnych vrstiev mužského rodu, ženy a chudobnejšie rodiny toto privilegium nemali. Bohaté rodiny si najímali súkromných učiteľov, ktorí sa potom venovali, vyučovali a pripravovali mužskú časť domácnosti na štátne skúšky. Ženy sa štátnych skúšok nesmeli zúčastňovať keďže im bolo vzdelanie odopierané. Tým pádom sa nemohli zapájať do pracovného procesu, ani získať zamestnanie. Ich hlavnou úlohou bolo byť doma a zabezpečovať chod domácnosti. Vzdelanie sa dostalo ženám len vo veľmi výnimočných prípadoch a to buď pochádzala z významnej rodiny, alebo zámožná rodina nemala mužských potomkov.

Postupom času sa však táto situácia zlepšovala, a aj ženám bolo dovolené študovať. V období pred kultúrnou revolúciou už bolo prirodzené, že školy navštevovali ako chlapci tak dievčatá a vzdelanie sa stalo príležitosťou a cestou pre obe pohlavia ako získať lepšie platené zamestnanie a tým pádom aj lepší život. Kultúrna revolúcia síce tieto snahy pozastavila, ale po nej keď sa všetko vrátilo do starých koľají znova chlapci aj dievčatá usadli do školských lavíc s nádejou na lepšiu budúcnosť.

3 Veľká proletárska Kultúrna revolúcia

3.1 Počiatok chaosu

Obdobie Veľkej proletárskej Kultúrnej revolúcie je v histórii Číny považované za jedno z najtemnejších a najtragickejších období čínskej histórie. Kultúrna revolúcia sa dá vo všeobecnosti definovať ako: „celospoločenský proces kvalitatívnej premeny kultúry istej spoločnosti.“³³ Avšak táto neutrálna definícia nedokáže vyvolať akékoľvek asociácie, ktoré by sa nám v súvislosti s kultúrnou revolúciou v Číne mohli vybaviť. Ako som už na začiatku kapitoly spomínala roky, v ktorých sa revolúcia odohrala, boli nepochybne zaťažkavou skúškou celej krajiny. Čína bezpochyby touto premenou prešla. Aj napriek tomu, že vstup do revolúcie bol sprevádzaný nádejou a vervou, jej tragickosť a katastrofický dopad na ľud a ekonomiku Číny sa ukázal až v dobe, keď ju už nebolo možné len tak jednoducho zastaviť. Túto revolúciu by sme mohli oficiálne charakterizovať ako: „politickú kampaň v Číne 1965-1969 zorganizovanú skupinou okolo Mao Zedonga za pomoci armády, bezpečnosti, mládeže (Červené gardy); čistky v armáde, KS, štátnom aparáte; hospodársky chaos, kultúrne škody, veľké straty na intelektuálnom potenciáli krajiny.“³⁴

Revolučné nadšenie, ktoré zachvátilo celú krajinu sa začalo nenápadne vydaním obežníka komunistickej strany zo 8. augusta 1966, v ktorom ústredný výbor komunistickej strany vyhranil ďalšie smerovanie politickej línie a vytvoril nové koncepty, podľa ktorých sa mala komunistická strana a jej prívrženci uberať. Hlavným cieľom novej koncepcie bolo odvrátiť sa od starých tradícií, kultúry, zvyklostí a rozvrstvenosti spoločnosti. Najväčším nepriateľom boli príslušníci tzv. buržoázných vrstiev a tých, ktorí boli spájaní s kapitalistickým a tým pádom pravičiarskym myslením.³⁵ Z tohto dôvodu sa po vypuknutí revolúcie zatvárali školy, alebo sa v školách vyučovali iba Mao Zedongove výroky a citáty. Všetko staré a tradičné bolo

³³ FILIT. **Revolúcia kultúrna.** http://ii.fmph.uniba.sk/~filit/fvr/revolucia_kulturalna.html, (4.3.2011).

³⁴ **Veľká proletárska Kultúrna revolúcia.**

http://sk.wikipedia.org/wiki/Veľká_proletárska_kultúrna_revolúcia, (4.3.2011).

³⁵ **Kultúrna revolúcia v Číne.** <http://encyklopedia.sme.sk/c/2720972/kulturalna-revolucia-v-cine.html>, (4.3.2011).

kritizované a vytrvalo dehonestované a ničené. To sa týkalo nie len kultúrnych pamiatok, kníh, literatúry a zvykov, ale aj rodinných tradícií, vzťahov a hodnôt.

Mladí ľudia, v čase začiatku Kultúrnej revolúcie pravdepodobne najskôr ešte ako deti, väčšinou so zatváraním škôl súhlasili. Znamenalo to pre nich množstvo voľného času na potulovanie sa s priateľmi po uliciach a zabávať sa. Ako však opisuje známy čínsky spisovateľ Yu Hua (余华) v rozhovore o kultúrnej revolúcii, už ako dieťa vnímal aj tú odvrátenú stranu:

„Keď som bol v prvej triede na základnej škole, Kultúrna revolúcia sa práve začala, a keď som skončil strednú školu, skončila. Na jednej strane to bolo veľmi radostné a zábavné obdobie, bolo to dospievanie. Keď sa začala Kultúrna revolúcia, vôbec sa nechodilo do školy. Celý deň sme boli na ulici, tam sme sa zabávali a neučili sme sa. Na druhej strane to bolo veľmi smutné, ako sme sa prechádzali po ulici, veľmi často sa tam niekto s niekým bil. Neboli to malí chuligáni, boli to dospelí ľudia, ťkli sa medzi sebou rôzne frakcie revolučných gárd. A potom bili tých, ktorých označili za reakcionárov.“³⁶

Kultúrna revolúcia ovplyvňovala všetkých členov spoločnosti už od tých najmenších. Štúdium Mao Zedongových citátov sa stalo najdôležitejšou činnosťou nie len v školách, pred tým než ich definitívne zavreli na neurčito, ale bolo to aj mnohokrát hlavnou výplňou voľného času. Zbierka Maových citátov, alebo inak nazývaná Červená knižka, sa stala nevyhnutnou súčasťou každej domácnosti a neskôr aj každého uvedomelého jednotlivca, ktorý v nej videl to jediné a pravé učenie, podľa ktorého by sa mali riadiť všetci súdruhovia. Už aj tí najmenší dokázali recitovať citáty z tejto knihy a cítili hlbokú úctu k veľkému kormidelníkovi. Dokazuje to aj časť v svedectve Liang Henga, účastníka a očitého svedka Kultúrnej revolúcie: „Doma bylo ‚Mao‘ mým prvním slovem po ‚ma-ma‘, ‚pa-pa‘ a ‚naj-naj‘... Předseda Mao nad námi bděl při hře i odpočinku jako nějaký dobrotivý bůh a já pevně věřil, že jablek, hroznů, prostě všeho se nám dostává jenom díky tomu, že nás má rád.“³⁷ Všetci verili, že nadchádzajúce

³⁶ Firák, Martin. **Jü Chua: Kultúrna revolúcia priniesla aj slobodu.** <http://zahranicnapolitika.sk/index.php?id=831&lg=sk>, (4.3.2011).

³⁷ Liang, 20.

zmeny budú pre všeobecné dobro a ani náhodou ich nenapadlo spochybňovať stranu, jej rozhodnutia a predovšetkým jej predsedu.

Žiaci a študenti sa vehementne chytli možnosti a príležitosti kritizovať svojich vyučujúcich. Cítili hrdosť, že sú to práve oni, komu bola zverená do rúk moc a zodpovednosť. Boli poctení, že práve oni sú pre veľkého kormidelníka tou skupinou na ktorú sa obrátil s výzvou ku zmene. Napriek tomu, že vtedajší prezident Liu Shaoqi 刘少奇 a Deng Xiaoping 邓小平 (v tom období generálny tajomník strany), sa snažili napraviť chyby a zdevastovanú ekonomiku z obdobia Veľkého skoku pragmatickým vedením hospodárstva, druhá frakcia strany s tým nesúhlasila. „Stúpenci Mao chceli zaistiť ekonomiku mobilizáciou davu. Na pomoc vo vnútrostraníckom boji si Mao povolal školskú mládež, organizovanú do zvláštnej údernej sily.“³⁸ Do úlohy, ktorá im bola zverená, sa pustili s odhodlaním a vervou mladej generácie. To ešte nikto netušil, do akých extrémov, zverstiev a tragédií sa toto nadšenie a odhodlanie povedie.

Študenti, ktorí teraz už nenavštevovali školy, začali vytvárať skupiny tzv. Červené gardy, ktoré ako veľká vlna zaplavili celú krajinu a za sebou nechávali spúšť. „Študentské Červené gardy mohli pod zámienkou likvidácie triednych nepriateľov, "kapitalistov" a spiatočníkov prakticky bez obmedzenia robiť rozsiahle čistky v armáde, úradoch, medzi robotníkmi i inteligenciou a nakoniec i sami medzi sebou.“³⁹ Aby sa červené gardy a s nimi aj Kultúrna revolúcia rozšírila do celej krajiny, dostali študenti povolenie cestovať kamkoľvek v rámci krajiny na náklady štátu.⁴⁰ Študenti v hojnom počte túto možnosť využívali, lebo okrem toho, že mohli šíriť myšlienky a hnutie ich milovaného predsedu, znenazdajky dostali možnosť odísť nie len zo svojej dediny či mesta, ale dokonca aj zo svojej provincie. Tento krok bolo niečo, čo sa v histórii nemalo obdo. Mnoho Číňanov nikdy predtým nevystrčilo päty zo svojho bydliska, takže táto možnosť sa mladým študentom zdala ako neuveriteľná príležitosť pozrieť sa do vzdialených miest, a tak s nadšením šírili ďalej myšlienky Kultúrnej revolúcie. Tá postupom krátkeho času zachvátila celú krajinu.

³⁸ **Kultúrna revolúcia v Číne.** <http://encyklopedia.sme.sk/c/2720972/kulturalna-revolucia-v-cine.html>, (4.3.2011).

³⁹ Tamtiež, 4.3.2011

⁴⁰ Changová, 314.

Členovia Červených gárd dostali za úlohu bojovať proti "štyrom prežitkom", ktorými boli hlavne myslenie, kultúra, tradície a spôsoby.⁴¹ V tomto období masa študentov a mládeže združenej v gardách zničila nevyčísliteľné množstvo kultúrnych pamiatok a dedičstva Číny a to od chrámov, starých historických budov, až po múzeá, knižnice, knihy a staré zvitky a listiny. Okrem toho podľa marxisticko-leninistickej ideológie aj náboženstvo a všetko s ním spojené bolo prežitok, s ktorým sa treba veľmi rýchlo vysporiadať. Počas kampane ničenia štyroch prežitkov bolo aj náboženstvo a veriaci pod tvrdou paľbou. Chrámy, kostoly, mešity, kláštory a cintoríny boli zatvárané a niekedy využívané na úplne iné účely, alebo boli vyplienené a zničené. Veriaci boli prenasledovaní a mnísi boli často nútení sa prizerať alebo dokonca sa zúčastniť pri ničení týchto budov.⁴² Šialenstvo a chaos, ktoré zachvátili Čínu, boli nekontrolovateľné. Nikto si nemohol byť istý svojou existenciou, nikto netušil, kedy kladivo revolúcie v podobe študentov udrie aj na neho. Vlastniť Červenú knižku s Maovými citátmi bola nevyhnutnosť a nosiť červenú gardistickú pásku na rukáve bola nesmierna pocta.

Avšak ani členovia Červených gárd neboli v šírení Maových myšlienok jednotní. Postupom času sa rozdelili na dve hlavné frakcie, ktoré začali krvavé boje medzi sebou. Tieto neustále potýčky a boje medzi znepríatelenými skupinami boli na dennom poriadku na dennom poriadku vyše roka. Táto situácia nevznikla kvôli skutočným a pôvodným ideologickým rozdielom, ale nastolila ju práve nedávna minulosť, počas ktorej sa upevnilo násilie pri sporoch medzi dvoma znepríatelenými stranami. Pre tých, ktorí viedli kampane, alternatíva k víťazstvu bola nezriedka život ohrozujúca porážka.⁴³

3.2 Rodina počas Kultúrnej revolúcie

Už od začiatku Kultúrnej revolúcie rodina ako tradičná bunka spoločnosti prestávala mať význam ako v minulosti. Dôraz sa kládol na politickú uvedomelosť a rozbíjali a naštrbovali sa rodinné väzby. Ľudia boli nútení kritizovať a udávať členov vlastnej rodiny, aby tak zabezpečili hlavne svoje vlastné prežitie. Prvoradou snahou každého občana mala byť túžba byť čo najlepším revolucionárom, aj keď to veľakrát bolo na

⁴¹ **Kultúrna revolúcia v Číne.** <http://encyklopedia.sme.sk/c/2720972/kulturalna-revolucia-v-cine.html>, (4.3.2011).

⁴² **Cultural Revolution.** http://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_Revolution#Early_mass_rallies (5.3.2011).

⁴³ Hays, Jeffrey. **Cultural revolution---Beginning, daily life and revolutionary enthusiasm** <http://factsanddetails.com/china.php?itemid=68&catid=2&subcatid=6> (5.3.2011).

úkor príbuzenských vzťahov. Nebolo zriedkavé, že ak bol jeden z manželov označený za pravičiara alebo kontrarevolucionára, tak sa tento pár zväčša nechal rozvieť, aby sa zvyšok rodiny od tohto jedinca dištancoval a zabezpečil si tak lepšie šance do budúcnosti.⁴⁴ Na narušení rodinných väzieb mala podiel aj migrácia študentov v období šírenia myšlienky revolúcie do celej krajiny. Bežnou praxou bolo, že rodičia svoje deti nevideli niekoľko mesiacov a ak boli umiestnení do Kurzu štúdia Mao Zedongových myšlienok, čo bol v skutočnosti len krycí názov pre pracovný tábor určený na prevýchovu, nevideli títo ľudia svojich potomkov aj niekoľko rokov.

Mao Zedong si vytvoril nebezpečnú sfanatizovanú masu mladých ľudí, ktorí na základe dôkladnej indoktrinácie už od mlada plne verili v Stranu a už viac neboli tak ovplyvniteľní starými tradíciami a rodinou. Je ale pravda, že po čase násilia a zverstiev ktorých boli svedkami, začali aj oni spochybňovať, alebo aspoň uvažovať o správnosti svojho konania. Tak ako jedna účastníčka, ktorá sa do revolúcie zapojila ako osemnásť ročné mladé dievča:

„Cítala som, že je to úžasná vec...Na začiatku som nemala žiadne nezávislé myšlienky. Myslela som si to, čo mi komunistická strana povedala aby som si myslela. Robila som to, čo komunistická strana žiadala. Ale potom som videla blízkych priateľov, ktorí dokázali zabiť, alebo boli zabití veľmi nehumánnym spôsobom. Začala som pochybovať o systéme a našej vláde.“⁴⁵

Avšak vzoprieť sa davovému šílenstvu bolo viac menej nemožné. Aby človek mal aspoň tú najmenšiu šancu prežiť, musel ísť spoločne s davom. Fotograf Li Zhensheng 李振盛 spomína na obdobie revolúcie takto: „Ak dav skandoval, skandoval som aj ja; ak každý hrozil päťami, tiež som hrozil päťami...Ak by človek nenasledoval dav, mohlo by sa ľahko stať, že by sa dav obrátil proti nemu.“⁴⁶ Bolo to obdobie neustáleho strachu, človek si nemohol byť istý, či nasledujúci deň nebude kritizovaný alebo dokonca aj odsúdený on sám alebo niektorý člen jeho rodiny. Mnoho rodičov bolo poslaných na prevýchovu a nemali možnosť dohliadať na svoje potomstvo, a tak boli deti odkázané sami na seba, aby sa v týchto búrlivých časoch postarali o seba ako vedeli.

⁴⁴ Liang, *passim*.

⁴⁵ Hays, Jeffrey. **Cultural revolution---Beginning, daily life and revolutionary enthusiasm** <http://factsanddetails.com/china.php?itemid=68&catid=2&subcatid=6> (5.3.2011).

⁴⁶ Tamtiež, (5.3.2011).

Mnohokrát sa museli uchýľovať ku krádežiam, aby boli schopné prežiť a na dennom poriadku boli aj roztržky a bitky pouličných gangov, do ktorých sa tieto deti združovali a zvyšovali si tak šance na prežitie. Výnimkami neboli ani tvrdé podmienky práce, ak sa deti rozhodli pokúsiť sa nejako si zarobiť sami. Liang Heng vo svojej knihe opisuje toto obdobie slovami:

„Teprve kedyž jsem ležel v posteli a snažil se usnout, uvědomil jsem si, jak strašlivě jsem opuštěný...Doma bylo hrozně prázdné...Něco se ve mně zlomilo. Ze všeho toho násilí jsem otupěl a bylo mi celkem jedno, jestli se ještě někdy zapojím do revoluce anebo ne. Má rodina jí tolik obětovala, ale nezískala nic. Když se o mě neměl kdo postarat, proč bych se o sebe měl starat já sám? Zjistil jsem, že potřebuji nějaký vzruch a dobrodružství, třeba i nebezpečí, do něhož bych se pohroužil, a bylo mi jedno, jestli z toho vyjdu živý nebo mrtvý.“⁴⁷

Keď k tomu pridáme neustále potýčky a boje medzi frakciami Červených gárd a násilnosti, ktorých tieto deti boli svedkami, musíme dôjsť k záveru, že dospievať v tomto čase bolo extrémne zložité a to ako pre chlapcov tak aj pre dievčatá.

3.3 Koniec Kultúrnej revolúcie a presúvanie mládeže na vidiek

Nakoľko boje a násilie prekročili únosnú hranicu a prerástli do obludných rozmerov, bolo nutné zakročiť a nastoliť znovu poriadok. Na túto úlohu si Mao Zedong povolal armádu pod vedením vojenského veliteľa Lin Biao 林彪. Rozdelené a znepriatelené frakcie Červených gárd nebolo možné upokojiť a spojiť. Keďže spôsobovali chaos a rozvrat vo väčšine miest po celej Číne, nasadenie armády bolo jedinou cestou ako zabrániť úplnému kolapsu krajiny. „Vyslaný vojenský dôstojníci a vojaci prevzali kontrolu nad školami, továrňami a vládnymi zastupiteľstvami. Armáda zároveň prinútila milióny členov Červených gárd z miest, aby sa presídlili do vnútrozemia na vidiek. Tým pádom roztrúsili ich sily a nastolili poriadok v mestách.“⁴⁸ Kampaň vysídľovania študentov a inteligencie na vidiek (pojem inteligencia sa v tej dobe používal v rozšírenom zmysle a zahŕňal aj čerstvých maturantov stredných škôl)⁴⁹ bola spočiatku

⁴⁷ Liang, 137.

⁴⁸ **The Cultural revolution.** <http://www.fortunecity.com/victorian/riley/787/China/Cultural/Cultural.htm>, (6.3.2011).

⁴⁹ **Cultural Revolution.** http://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_Revolution#Early_mass_rallies, (6.3.2011).

medzi študentmi prijímaná ako ďalšia úloha, ktorú im zveril ich milovaný vodca Mao. Zo začiatku sa táto možnosť presídľovania na vidiek mnohým zdala ako prijateľná cesta ako slúžiť vlasti a Strane, ale v čase keď ilúzie o živote na vidieku opadli, bolo už neskoro a nebolo cesty späť. Liang Heng vo svojom rozprávaní píše:

„Mladí lidé se hlásili o překot. Důvodů měli mnoho: byli vyčerpaní Kulturní revolucí, chtěli uniknout neurovnaným poměrům doma, ve škole stejně neměli co dělat, toužili po dobrodružství i romantice, ale především je k tomu vyzýval předseda Mao. Později, když do měst dorazili jejich zprávy o tom, jaké to na venkově skutečně je, nikdo už se nikam nehrnul, jenže tou dobou už nebylo vysídlování dávno dobrovolné a studenti neměli na vybranou.“⁵⁰

Život na vidieku sa od toho v mestách výrazne líšil. Študenti, ktorí boli na začiatku hybnou silou Kultúrnej revolúcie, sa teraz sami stali jej obeťou. Šanca dostať sa z vidieka naspäť do mesta bola takmer mizivá. Väčšina študentov sa späť do mesta dostala až po definitívnom konci Kultúrnej revolúcie po smrti Mao Zedonga o necelých desať rokov neskôr.⁵¹ Hlavný cieľ ale bol splnený. V mestách bol nastolený poriadok, Červené gardy boli spacificované a rozprášené. Rozpad krajiny bol odvrátený, najkrvavejšia éra bola na konci. Avšak Kultúrna revolúcia, hoci v miernejšej forme stále pokračovala.

Napriek tomu, že najnásilnejšie obdobie v dejinách Číny sa skončilo, neznamenalo to zároveň aj koniec politickým a ideologickým treniam a napätiu. Komunistická strana bola stále rozdelená na dve frakcie, jedna podporovaná Mao Zedongovou manželkou Jiang Qing 江青 a jej prívržencami (neskôr nazývanými Banda štyroch (*si ren bang* 四人帮)) a druhá sa sformovala okolo premiéra Zhou Enlaia 周恩来 a Deng Xiaopinga. Prvá skupina dávala dôraz na ideológiu, politickú mobilizáciu, triedny boj, anti-intelektualizmus, rovnostárstvo a xenofóbiu, zatiaľ čo druhá frakcia propagovala ekonomický rast, stabilitu, rozvoj vzdelania a pragmatickú zahraničnú politiku.⁵² Táto nestabilita a rozpory v rámci jednej strany sa ukončili až smrťou Mao Zedonga v roku 1976, kedy sa k moci dostal Deng Xiaoping. Jiang Qing spolu s Bandou štyroch boli

⁵⁰ Liang, 132.

⁵¹ Tamtiež.

⁵² Lieberthal, Kenneth G. **Cultural revolution.**

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/146249/Cultural-Revolution> (6.3.2011).

oficiálne vyhlásení za zodpovedných za dianie počas Kultúrnej revolúcie. To bolo definitívnou bodkou za obdobím bojov, násilia, zmietania sa vo víre chaosu známym pod takmer romantickým názvom Kultúrna revolúcia.

Hoci negatív tejto éry je nespočetné množstvo, nástup komunizmu a aj obdobie Kultúrnej revolúcie prispelo k početným zmenám, ktoré sa udiali v čínskej spoločnosti. Spoločnosť musela prejsť neuveriteľne búrlivým obdobím, počas ktorého si nikto nemohol byť istý ďalším vývojom jeho života. Napriek tomu že „Kultúrna revolúcia bola vo všeobecnosti negatívna, nakoľko to bola humanitárna katastrofa“⁵³, nepochybne spôsobila, že Čína ako táka sa nenávratne zmenila. Zmenilo sa myslenie ľudí, hodnoty, tradície, ktoré boli počas revolúcie systematicky potlačované a devastované. Celá spoločnosť sa vyvinula do iného štádia, veľmi odlišného od života, ktorý bol vedený počas niekoľko tisíc rokov vlády dynastií. Čína v minulom storočí musela prejsť niekoľkými desaťročiami búrlivých období, aby sa udiali významné zmeny v spoločnosti a v chápaní jednotlivca. Jednou z týchto zmien bolo aj výrazné zlepšenie v postavení ženy v spoločnosti. Ak by sa Čína uberala stále tým istým smerom, ako pred 20. storočím, takéto zlepšenie pre ženy by v žiadnom prípade nebolo možné. Nakoľko však celá spoločnosť prešla určitým vývojom a posunom, podmienky života žien sa do budúcnosti výrazne pozitívne zmenili a získali lepšie postavenie v čínskej spoločnosti ako kedykoľvek predtým. Týmito zmenami sa ale budem podrobnejšie zaoberať v nasledujúcej kapitole.

⁵³ Firák, Martin. **Jü Chua: Kultúrna revolúcia priniesla aj slobodu.**
<http://zahranicnapolitika.sk/index.php?id=831&lg=sk> (6.3.2011).

4 Postavenie ženy v období Kultúrnej revolúcie

Obdobiu Kultúrnej revolúcie sme sa podrobnejšie venovali v predchádzajúcej kapitole, nakoľko aspoň základné pochopenie a oboznámenie sa s udalosťami tohto obdobia má nepochybne veľký vplyv na nazeranie na problematiku postavenia ženy. Kultúrna revolúcia bola bezpochyby jednou z obrovských zaťažkávajúcich skúšok, ktoré musel čínsky ľud prekonať. Napriek tomu, že nemožno spochybňovať negatívny vplyv na Čínu, jej kultúru, ekonomiku aj obyvateľstvo, Kultúrna revolúcia však bezpochyby bola jedným z pilierov, o ktoré sa podopieral boj žien sa slobodu a zrovnoprávnenie sa s mužmi. Aj keď sa počas tohto obdobia odohralo nespočetné množstvo tragických udalostí a vyhaslo mnoho zbytočne zahodených životov, rozhodne to posunulo vpred ženské hnutia. Tie po revolúcii už nebolo možné ignorovať a zároveň revolúcia prispela k radikálnej zmene myslenia ľudí. Najvýraznejšia bola tendencia kolektívneho myslenia, kde jednotlivec nehral úlohu a dôležité bolo jeho zapálenie pre spoločnú vec. Stierali sa rozdiely medzi mužmi a ženami, a to aj v tom, že väčšina účastníkov revolúcie v rámci identifikovania sa s masami nosila rovnaký odev, ktorý bol voľne strihaný a tým pádom neupozorňoval na ženské krivky.⁵⁴ V tejto kapitole sa budeme podrobnejšie zaoberať vplyvom Kultúrnej revolúcie na ženy a na ich uvedomenie si samých seba. Je treba dodať, že medzi ženami v mestách a na vidieku bol značný rozdiel, nakoľko sa líšili ich možnosti nie len dostupného vzdelania ale aj modernizácie a informácií a zároveň vidiek bol miestom, kde boli tradície hlbšie zakorenené a bolo náročnejšie zmeniť zaužívané postoje a zvyklosti.

4.1 Žena v meste

V období keď sa začala Kultúrna revolúcia postavenie ženy už bolo výrazne odlišné od toho tradičného. Dievčatám bolo dovolené navštevovať školy, rovnako boli vytvárané pracovné príležitosti pre ženy a celkovo ženy získali väčšie možnosti rozhodovania a realizácie. Prestávalo záležať na tom, či je človek muž alebo žena, záležalo jedine na tom, či má správny pôvod, či je ochotný podieľať sa na kampaniach a či je ochotný nasledovať stranu. V románe *Bouřit se je správné* život mladého človeka ovplyvňovalo

⁵⁴ Benešová, 46.

viac to aký ma pôvod, než to akého je pohlavia.⁵⁵ Výrazný vplyv na postavenie žien mal aj predseda komunistickej strany Mao Zedong, ktorý bol v tom čase uctievaný ako najvyšší vodca a každé jeho slovo bolo zákonom. Tieto zákony bolo nutné a dôležité nasledovať. Mladé aktivistky boli podporované oficiálnou politikou a to hlavne dvoma často citovanými výroky predsedu Maa a to: „Ženy držia polovicu neba“ a „Časy sa zmenili, a dnes muži a ženy sú si rovní. Čokoľvek dokáže vykonať súdruh, dokáže aj súdružka.“ Koncept označovania mladých ľudí hlavne aktivistov, termínom „qingnian“ 青年 čo znamená mladý človek v opozícii s termínom „funu 妇女, ktorý označoval ženu, umožňoval mladým dievčatám pracovať a vystupovať v spoločnosti bez toho aby boli obmedzené tým, že sú definované ako ženy.⁵⁶

Rovnako aj sloboda pohybu v období Kultúrnej revolúcie bola niečo nevídané. Ženy a dievčatá, ktoré podľa konfuciánskeho učenia predtým mohli obývať len vnútornú časť domu a nesmeli sa vyjadrovať k vonkajším veciam mimo domácnosti, rozhodne privítali možnosti cestovania a navštívenia ďalekých miest čo donedávna bolo len nespĺniteľným snom.⁵⁷ Dievčatá boli vyslobodené spod kontroly rodiny, a tak sa ako členky Červených gárd voľne a v nespočetných množstvách presúvali po celej pevninskej Číne ako ešte nikdy počas celej čínskej histórie. Podobne ako ich mužských spolubojovníkov ich strana podporovala vo vzdore a konfrontácii s rodičmi, učiteľmi a funkcionármi. Vedenie a podporovanie v proteste voči autoritám, spochybňovanie a znevažovanie tradícií bolo v tradičnej čínskej spoločnosti nielenže nepredstaviteľné, ale v súvislosti s dospievajúcim dievčaťom absolútne vylúčené.⁵⁸ Teraz však mladí ľudia získali možnosti predtým nevídané a plní nadšenia sa rozhodli ich využiť, netušiac, že to čo sa javilo ako skvelá príležitosť pohnúť sa vpred k lepšej budúcnosti, sa v konečnom dôsledku obráti proti nim.

Slobodou pohybu mladých ľudí sa zabezpečilo rýchle a masívne šírenie myšlienok revolúcie. Cestovné lístky hradené vládou odstránili poslednú prekážku nemajetných

⁵⁵ Liang, *passim*.

⁵⁶ Ely, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women.**

<http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (3.4.2011).

⁵⁷ Neuman, 406.

⁵⁸ Ely, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women.**

<http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (5.4.2011).

študentov na ceste za dobrodružstvom a plnením úloh, ktoré im zveril Mao. Táto taktika bola rozhodne veľmi úspešná, nakoľko väčšina mladých ľudí naplno privítala možnosť cestovať a vidieť vzdialené miesta. Rovnako boli natoľko oddaní predsedovi strany, že boli ochotní a dokonca cítili povinnosť splniť jeho vôľu. Pre slobodné neviazané študentky to nebol taký problém, avšak vydaté ženy, ktoré mali zodpovednosť voči rodine a deťom, preto toto rozhodovanie také jednoduché nemali. Príkladom toho sú memoáre *Bouřit se je správné*, kde Liang Heng opisuje ako sa často krát sa rodiny rozpadali resp. členovia rodiny boli nútení fungovať oddelene ďaleko od seba, nakoľko strana vyžadovala klásť požiadavky strany, ideologické a revolučné ciele pred tie vlastné. Matky zapálené pre záležitosti strany potom nechávali svoje deti v starostlivosti babičiek a hoci niekedy s ťažkým srdcom odchádzali na dlhšiu dobu preč z domu v mene práce pre stranu s nezlomnou vierou, že strana sa o ich deti postará. Opak však bol pravdou a časom sa tieto nádeje ukázali byť márnymi.

4.2 Zmena identity ženy

Mladé ženy však vítali túto príležitosť oslobodenia sa spod područia tradície a konvencie s otvorenou náručou. Podľa slov mladej študentky zo Šanghaja, ktorá odišla pracovať na ostrov Chongming, môžeme zistiť jej pocity z meniacej sa doby:

„Mladé ženy rovnako ako ja spočiatku cítili určité obmedzenia v našej oddanosti k revolúcii. Mnoho žien na vedúcich pozíciách sa objavovalo na tomto ostrove s ôsmimi farmami. Táto skupina žijúca v tejto oblasti nikdy neverila v ženskú podriadenosť a menejcennosť. Rovnako bola oslobodená od spoločenských predsudkov a očakávaní ohľadom rolí manželiek a matiek... Nikdy sme sa neobávali, že nás budú pokladať za neženské ak budeme v práci vynikať nad mužmi. Keď sme sa my mladé ženy a mužský vodcovia stretávali na politických zasadaniach a tréningových stretnutiach, rozprávali sme o našej práci a diskutovali o Marxistických teóriách ako rovný s rovným.“⁵⁹

Mnohým ženám sa ich nová úloha a postavenie prirodzene páčilo. Získali určitú dôležitosť a cítili sa zodpovedné za šírenie osvety a Maových myšlienok ďalej. Druhá

⁵⁹ Ely, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women.**

<http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (5.4.2011).

strana mince však bola, že toto pôvodne ideologické hnutie sa zmenilo na brutálne a násilné presvedčanie, sprevádzané často krát aj surovým bitím, ktorého sa aktívne zúčastňovali aj ženské radikálne aktivistky a členky Červených gárd.

Počas Kultúrnej revolúcie sa významne zmenilo ponímanie ženy ako nežnej a bezbrannej bytosti. Násilie sa stalo súčasťou ženskej identity obzvlášť preto, lebo účastníčky revolúcie sa snažili uniknúť konvenčnému tradičnému vnímaniu ženy ako jemnej a pasívnej. Významnou príčinou o snahy na odstránenie tejto nálepky bolo aj Mao Zedongove označenie týchto vlastností za „buržoázne“ a tým pádom za nevhodné. Nebolo zriedkavosťou, že dievčatá na seba prevzali úlohu vyšetrovateľov a zároveň využívali fyzické násilie pri vypočúvaní triednych nepriateľov a podozrivých živlov. Ženy sa obliekali rovnako ako ich mužský spolubojovníci, nenosili make-up a vlasy zvyčajne mávali ostrihané nakrátko. Súčasťou ich odevu bol kožený opasok, ktorý zároveň slúžil ako pomôcka pri bití podozrivých. Tým, že prijali agresivitu, sa zapájali do násilných útokov a obliekali sa ako muži, ženy deklarovali odmietanie buržoázneho životného štýlu.⁶⁰ V diele *Divoký zázvor* sa môžeme bližšie oboznámiť so situáciou ženy a aj konkrétnym vnímaním. Prvoradou úlohou ženy už pre ne nebolo byť matkou, manželkou, sestrou a pod. jej hlavné zameranie teraz bolo v prvom rade byť správnou aktivistkou a revolucionárkou. Tieto myšlienky často bývali extrémistické a ženy sa trestali už za obyčajnú myšlienku na rodinný život, lásku a podobné prirodzené prejavy. Verili totiž, že len poctivým štúdiom Mao Zedongových spisov sa zbavia týchto v tej dobe buržoáznych nemorálnych túžob a myšlienok a stanú sa z nich skutočné revolucionárky hodné svojho mena.⁶¹ Preto nie len že potlačovali svoje prirodzené ženské vnímanie, pocity a identitu ženy, ale tiež považovali emocionalitu za slabosť. Za jedinú vhodnú emóciu bola považovaná láska k revolúcii a strane.

To, že sa ženy začali obliekať a správať ako muži, svedčí o pokuse strany zjednotiť a vytvoriť neidentifikovateľnú masu, síce zostavenú z jednotlivcov, ale s kolektívnym správnym jednotným myslením. Ženy na začiatku úspechov v získavaní si rovného postavenia s mužmi boli zrazu úplne zrovnoprávnené s mužmi, avšak stratili vlastnú identitu. To bol veľký rozdiel v porovnaní s feminizmom na západe. Západné

⁶⁰ Indiana University Northwest. **Modern Chinese History**.
www.iun.edu/~hisdc1/t325.../modern%20Chinese%20history.doc, (5.4.2011).

⁶¹ Minová, 99-105.

predstaviťky boja za ženské práva sa snažili zaoberať sa rovnoprávnosťou a bojom za zlepšenie pozície ženy na základe rozdielov medzi mužom a ženou. V Číne naopak boli tieto rozdiely minimalizované. Na západe ženy mohli protestovať proti ich prehliadanému stavu a pozícii. V Číne naopak bola politická identita žien definovaná na základe toho, ako ju formuloval štát a podľa toho, ako bol tento výklad zahrnutý do akcií a pôsobenia Celočínskej federácie žien.⁶²

Federácia žien sa spočiatku snažila o presadzovanie plne feministických cieľov, čo však bolo v rozpore s učením strany, ktorá nabádala ženy, aby sa zúčastňovali na revolúcii a kritike pravicových elementov dohromady s mužmi. Časopis ženského hnutia s názvom *Čínske ženy* spočiatku slúžil na osvetu a burcoval ženy v boji za ich práva. V období Kultúrnej revolúcie však bol pod tlakom strany svoje smerovanie pozmeniť, aby sa vyhovel požiadavkám zhora. Aj keď sa Federácia vyvíjala snahu o prispôsobenie náplne časopisu, komunistická strana onedlho na to vydávanie časopisu úplne zastavila. Táto udalosť bola predzvesťou zrušenia Federácie, ktorá skutočne v roku 1967 zanikla. Ženy sa už nestávali členkami Federácie, ale stávali sa členkami Červených gárd, vďaka ktorým získavali väčšie povedomie o svete a sebavedomie, nakoľko im bolo umožnené voľne cestovať po celej krajine. Za skutočné záujmy žien boli považované hlavne politické a revolucionárske záujmy a ženy boli považované za rovnocenného revolucionára na úrovni mužov. Toto bol síce významný krok z hľadiska feminizmu, avšak veľkým negatívom bolo čiastočné zničenie identity ženy v tomto období.⁶³

4.3 Železné dievčatá

Snaha o dokázanie žien, že v revolučnom nasadení a plnení Mao Zedongových ideálov v ničom nezaostávajú za mužmi, dospela až tak ďaleko, že boli vytvorené oddiely tzv. „železných žien“. Tento názov označoval zoskupenia mladých žien, ktoré sa podieľali na tých najnáročnejších a najzložitejších úlohách a ktoré boli vytvorené v mnohých podnikoch a továrňach. Tieto ženy získali národnú publicitu a boli oslavované a uctievané ako správne revolucionárky, keďže sa podujímali na ťažké práce

⁶² Indiana University Northwest. **Modern Chinese History**.
www.iun.edu/~hisdc1/t325.../modern%20Chinese%20history.doc, (5.4.2011).

⁶³ Benešová, 43-44.

považované za výhradne mužské. Železné ženy sa púšťali do prác ako napríklad vŕtanie ropy, opravovanie drôtov pod vysokým napätím, stavanie mostov a pod. Počet žien ktoré pracovali v ťažkom priemysle, vstúpili do armády alebo sa stali odborníčkami v určitej oblasti a prijali pozíciu vo vedení tovární sa prudko zvyšoval. Rovnako aj polovica lekárov a „bosých lekárov“ na vidieku boli ženy.⁶⁴ „Bosí lekári“ (chijiao yisheng 赤脚医生) v angličtine nazývaní „barefoot doctors“ boli väčšinou mladí ľudia približne vo veku dvadsať rokov, ktorí boli vybraní a poslaní na intenzívny tri až šesť mesačný kurz medicíny. Definícia podľa amerického slovníka termínom „barefoot doctor“ označuje zdravotníka, obzvlášť na čínskom vidieku, ktorý bol zaškolený v podávaní prvej pomoci, v pomoci pri pôrode, predpisovaní liekov a v praktikovaní preventívnej medicíny.⁶⁵ Bosí lekári naďalej pracovali na poliach a žili spolu s ostatnými roľníkmi. To spôsobovalo, že boli k dispozícii kedykoľvek bola potreba. Okrem toho, že zabezpečovali základnú lekársku starostlivosť, mali na starosti taktiež aj šíriť osvetu a učiť základy hygieny ako umývanie si rúk pred jedlom a po použití toalety. Ak sa vyskytla choroba, ktorá sa vymykala z okruhu ich znalostí, posielali chorého do zdravotníckeho centra zriadeného v komúne.⁶⁶ Pre ženy to bola ďalšia príležitosť ako sa presadiť, nakoľko dovtedy bola predstava ženy ako lekárky nepredstaviteľná. Bola to jednoducho profesia, ktorá patrila výhradne mužom. Ženy sa mohli venovať iba pomoci rodičkám ako babice, v tomto prípade „bosých lekárov“ získavali aj určité medicínske vzdelanie. Avšak aj keď služby takého to zdravotníka boli zadarmo, nie vždy boli plne kvalifikované.

Železné ženy vyrastali z dievčat už od malička, keďže už mladí chlapci a dievčatá v stredných školách získavali vojenský tréning. Hneď potom ako zmaturovali, vo veľkých množstvách vstupovali do Ľudovej armády, hrdí na svoje vlastenectvo. Ženy rovnako ako muži boli cvičené a organizované do oddielov na podporu rôznych infraštruktúrnych projektov, ale taktiež na organizovanie kultúrnych a športových podujatí. Tréningy boli zväčša praktické, organizované a ich úlohou bolo vytvoriť

⁶⁴ Ely, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women.**

<http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (7.4.2011).

⁶⁵ **Barefoot doctor.** <http://www.answers.com/topic/barefoot-doctor#ixzz1JKO1Sp3R>, (12.04.2011).

⁶⁶ Valentine, Vikki. **Health for the masses: China's 'Barefoot doctors'.** <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4990242>, (12.04.2011).

zmysel pre povinnosť, disciplínu a jednotu.⁶⁷ Tieto ženy, ktoré sa v médiách prezentovali ako nový vzor a mali byť inšpiráciou pre čoraz väčšie množstvo žien, boli nadšené z uznania a rovnosti. Aj keď pracovali na poliach a vykonávali činnosti ktoré prináležali mužom pre ich väčšiu silu a zdatnosť, dokázali sa predsa mužom vyrovnáť a v mnohom ich aj predísť. Podľa žien, ktoré v mladosti patrili do skupiny týchto železných dievčat, ich práca oslobodzovala a pomáhala im spretrhať staré putá tradícií zväzujúcich celé ženské pokolenie v Číne počas mnohých rokov. Napriek tomu, že práca bola náročná, ženy boli nadšené tým, že už nie sú brané ako podradné a podriadené mužom.⁶⁸ Dnešné feministky majú námietky voči ére železných dievčat a považujú toto obdobie za katastrofu pre ženské hnutie. Avšak Lu Caixia vo svojej dizertačnej práci z politických vied zastáva názor, že feminizmus v Číne počas Kultúrnej revolúcie dosiahol najväčšiu prosperitu. Zároveň tvrdí, že politické hnutia počas tohto obdobia v skutočnosti postrkávalo a zároveň zabezpečilo ženskému hnutiu najlepšie možnosti na rast a rozvíjanie sa. Hnutie železných dievčat tak dokázalo, ako úspešne môže zásah štátu zmeniť a vytvoriť nové normy a zničiť klasické stereotypy.⁶⁹ Mnoho bývalých železných dievčat je presvedčených o tom, že Kultúrna revolúcia rozhodne zmenila tok ich života, ktorý by bol bezpochyby veľmi predvídateľný a ktorý by pokračoval v štýle tradičných konvencií z obdobia pred revolúcie. Aj keď ťažká namáhavé práca a náročné podmienky v ktorých sa tieto dievčatá a ženy mnohokrát ocitli neboli jednoduché, dokázali sa železné dievčatá zoceliť, prekonať ťažkosti a z týchto skúseností profitovali neskôr v živote.⁷⁰ Ako píše Lu vo svojej práci, tisícky žien prehlasovalo, že profitovali zo svojej pozície železného dievčaťa, a že súhlasia so svojím tvrdením dodnes.⁷¹

4.4 Ženy na vidieku

⁶⁷ Ely, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women.**

<http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (7.4.2011).

⁶⁸ **'Iron Girl' of Mao Era Regaining Feminine Self.**

http://english.peopledaily.com.cn/200303/08/eng20030308_112946.shtml, (13.04.2011).

⁶⁹ LU, Caixia. **How the Iron Girls movement changed women in China.** <http://proquest.umi.com/>, (13.04.2011).

⁷⁰ Honig, Emily. **Iron Girls Revisited: Gender and the Politics of Work in the Cultural Revolution, 1966–76.** http://www.sachina.edu.cn/Htmldata/longbook/Re-Drawing_Boundaries/500.html, (13.04.2011).

⁷¹ LU, Caixia. **How the Iron Girls movement changed women in China.** <http://proquest.umi.com/>, (13.04.2011).

Medzi ženami na vidieku a v mestách bol značný rozdiel vo vnímaní situácie a rovnako aj v získavaní si lepšieho postavenia. Na vidieku boli odjakživa zvyky a tradície omnoho hlbšie zakorenené ako v mestách, preto sa reformy dedinského života nedotýkali tak priamo a prudko, ako sa to dialo v mestských oblastiach. Hoci zmena prichádzala pomalšie a náročnejšie v týchto oblastiach, ani im sa nakoniec nevyhla. Nebola to pravdepodobne len zásluha železných dievčat ktoré prichádzali na vidiek ako pracovná sila, ale súviselo to aj s vysídľovaním študentov na vidiek. Študenti, ktorí prichádzali do vidieckych oblastí, zároveň šíрили myšlienky revolúcie, prinášali zmeny a objasňovali roľníkom dianie v mestách. Vzdelané ženy, ktoré boli vysielané v rámci kampaní Kultúrnej revolúcie na vidiek, aby tam pracovali a učili sa od roľníkov, slúžili aj ako vzor pre roľnícke ženy a pomaly prinášali nové podnety a meniace sa myšlienky a názory do týchto odľahlých oblastí.⁷² Pomaly si aj ženy v odľahlých častiach krajiny a na vidieku začali uvedomovať zmeny, ktoré sa diali. Samozrejme mladšie ročníky sa s touto predtým nevidenou situáciou dokázali lepšie vyrovnáť. Boli skôr schopné a ochotné pustiť sa s vervou do kampaní, ktoré spochybňovali tradície a prinášali zmeny. Staršie ženy tieto zmeny prijímali pomalšie, čo ale na druhú stranu nemuselo byť na škodu, nakoľko zapálenosť mladých často viedla k nepremysleným, neuváženým skutkom a činom. Avšak aj myslenie roľníckych žien prechádzalo určitou transformáciou. Ako hovorí tridsaťšesťročná členka revolučného výboru brigády, kam bola pridelená:

„Bola som sebecká. Starala som sa len o moju domácnosť a deti...Ale po štúdiu Mao Zedonga som si uvedomila akú chybu som robila, keď som ticho sedávala na zasadaniach riadiaceho výboru a myslela som na svoje súkromné záležitosti namiesto záležitostí štátnych. Pred kultúrnou revolúciou boli ženy priviazané k domácnosti. Teraz dokážeme čítať noviny a diskutovať o rôznych veciach... Mladšie ženy sa učia s nami a pomáhajú nám študovať citáty predsedu Maa. Mladé ženy vravia, že my ženy musíme byť schopné samostatne sa rozhodovať.“⁷³

Aj keď bol tento proces uvedomenia si vlastnú hodnotu u žien na vidieku zdĺhavejší, postupom času sa aj tam dospelo k určitému pokroku a odklonu od zažitých konfuciánskych tradícií.

⁷² Ely, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women.**

<http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (13.4.2011).

⁷³ Tamtiež, 15.4.2011

V období Kultúrnej revolúcie zmena postavenia ženy závisela výhradne na politickom smerovaní štátu. Pre komunistické hnutie totiž bolo dôležité, aby sa všetci aktívne zapájali do revolúcie a tým pádom potrebovali jednotnú masu revolucionárov, ktorí sa prestali deliť na mužov a ženy. Avšak po skončení Kultúrnej revolúcie, konfuciánske pravidlá a zákony boli úplne zničené a stratené. To spôsobilo, že pomerne výrazný nárast násilia páchaného na ženách v osemdesiatych rokoch. Ako píše Ursillio, Federácia žien, ktorá bola z väčšej časti vždy smerovaná a ovládaná komunistickou stranou, ako nástroj na dosiahnutie cieľa v tomto období obnovila svoju činnosť a snažila sa o zmiernenie vtedajšej situácie a pomoc ženám.⁷⁴ Aj keď Federácia vyvíjala aktivitu a kampane na podporu žien a zastavenie násilia a nespravodlivosti, ktorá sa po kultúrnej revolúcii znova rozmohla, stále tu boli opätovné snahy ženu znova vrátiť do domácností. Nárast násilností páchaných na ženách sa spájal s pádom sociálneho poriadku počas revolúcie a rovnako sa to prisudzovalo aj nedostatočnou výchovou, ktorá behom „obdobia chaosu“ bola zo strany rodiny zanedbávaná. Podľa Benešovej faktom ale zostáva, že feministické hnutie a ženské organizácie sa po revolúcii stali plne mestskou záležitosťou, nakoľko na vidieku, kde sa nachádzala väčšina žien, nebol dostatočný počet aktivistiek na udržanie aktívneho hnutia.⁷⁵ Preto aj keď sa v postavení ženy udiali mnohé zmeny a na školách sa zdvihol záujem o feministické štúdiá, stále toto hnutie ostalo skôr mestským fenoménom.

⁷⁴ Ursillio, Dave. **Women in Post-Cultural Revolution China.**
<http://www.daveursillo.com/blog/essays/women-in-post-cultural-revolution-china/>, (15.04.2011).

⁷⁵ Benešová, 64-66.

Záver

Ženská otázka je v posledných desaťročiach často diskutovanou témou. Preto som sa rozhodla, že v tejto práci sa budem venovať práve postaveniu ženy v Číne, nakoľko Čína a ázijský kontinent je mnohokrát opradený rôznymi predsudkami. Bezpochyby Čína v dvadsiatom storočí prešla nespočetným množstvom zmien a to vo všetkých oblastiach života. Či už to bol pád dynastie a nastolenie republiky, občianske vojny, mechanizácia, modernizácia a podobne, zmeny však nastali aj v myslení ľudí, v tradíciách a v neposlednom rade aj v postavení ženy v spoločnosti a taktiež aj v jej vlastnom pohľade na samu seba a svoju hodnotu. V priebehu študovania literatúry som si uvedomila, ako boli dievčatá a ženy vedené k tomu, aby prijímali podradné postavenie a bolo im vštepované, že žena má byť cnostná, tichá a vo všetkom má vyhovieť manželovi a rodičom, bez ohľadu na vlastné potreby. Po nástupe komunistického režimu sa však tieto predsudky o menejcennosti žien postupne začali meniť a miznúť. Ženy sa začali viac zaujímať o to, ako zmeniť svoj osud, ako začať byť samostatnými bytosťami, ktoré o svojom živote rozhodujú sami. Pravdou však je, že v skutočnosti aj tak o živote všetkých, teda mužov, žien aj detí rozhodovala strana.

V tejto práci sa mi podarilo potvrdiť, že postavenie ženy sa oproti minulosti, t.j. oproti tradičnému pohľadu a vnímania ženy rapídne zmenilo a dalo by sa povedať, že aj zlepšilo. Bezpochyby sa na tom podieľalo aj obdobie Veľkej proletárskej Kultúrnej revolúcie. Táto etapa čínskych dejín je považovaná za jednu z najchaotickejších, najtragickejších, nakoľko zničila a znehodnotila mnoho čínskych pamiatok, starých spisov a literatúry a spochybňovala tradičné hodnoty v takej miere, že v konečnom dôsledku spôsobila ich rozpad. Na druhej strane však táto etapa pomohla ženám v ich boji za svojprávnosť a vydobytie si zlepšenie ich postavenia. Tím sa naplnil pôvodný predpoklad práce, že Kultúrna revolúcia mala na postavenie ženy veľký vplyv.

Nakoľko v Číne boli vždy uprednostňovaní muži, dnešná čínska spoločnosť sa stretáva s problémom nedostatku žien. Momentálne to ešte nie je nezvratné, ale pri súčasnom trende je možné, že o niekoľko rokov to bude vážny problém. Táto problematika je zjavná už na prvý pohľad a z osobných skúseností a rozhovorov s čínskymi spolužiakmi

počas pobytu v Číne si dovoľím tvrdiť, že skutočne tento fenomén nedostatku žien začína naberať čoraz väčšie rozmery. Podľa môjho názoru by táto téma bola vhodným pokračovaním tejto práce, nakoľko by sa zaoberala postavením ženy v súčasnosti a zároveň by sa mohla zamerať aj na prognózy do budúcnosti a s tým spojené návrhy na riešenie nastávajúceho problému. Niet pochyb o tom, že táto situácia bude rozhodne v priebehu niekoľkých rokov bude vyžadovať určité opatrenia resp. bude nutné sa ňou zaoberať.

Aj keď sa ženy v minulosti museli za svoju slobodu, hodnotu a právo rozhodovať o vlastnom živote ťažko bojovať, a mnohokrát zakúšali rôzne útrapy, nepodarilo sa spoločnosti tieto ženy úplne zlomiť. Ich vytrvalosť nakoniec bola odmenená a dosiahli výrazné zlepšenie postavenia. Získali vlastnú hodnotu, keď prestali byť vnímané ako otroci, resp. majetok manžela alebo rodiny, do ktorej sa narodili. Aj keď v dnešnej dobe stále v Číne prevláda túžba rodičov skôr po potomkovi mužského rodu, keďže sa zmenili pomery, zákony a celkovo aj spoločnosť, mnoho dievčat, ktoré prídu na svet, sú prijímané s väčšou radosťou, na rozdiel od minulosti, kde boli vždy vnímané ako príťaž. Napriek tomu, že v spoločnosti stále určité rozdiely pretrvávajú a ženy musia stále bojovať a nepoľavovať v snahe, aby si vydobyté postavenie udržali, zmena oproti obdobiu pred dvadsiatym storočím je nesmierna a je len na ženách, akým spôsobom sa budú ich snahy ďalej vyvíjať a pokračovať. Jedno je však isté, a to je fakt, že Kultúrna revolúcia bezpochyby prispela svojim dielom k odklonu od tradičných hodnôt a pravidiel a tým pádom nepriamo prispela k zlepšeniu postavenia žien.

Resume

The main purpose of this work called Feminism or the change of the position of women in China is to compare the traditional role of women in past and the changing perspective of women's status in China. The work starts with the beginning of feminist movement in China but the emphasis is put on the period of The Cultural Revolution. This period in Chinese history was very influential in the various aspects of life in China and therefore it also played an important role in the feminist movement of Chinese women. This paper's concern is to define the term Chinese feminism, outline brief overview of the woman's life before 20th century, indicate historical background of the period during The Cultural Revolution, and finally to discover if there were improvements and changes in the position of Chinese woman in the past century. Closing section deals with the confirmation of the thesis, brief summary of the work and a final conclusion.

Bibliografia

BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století. 2. díl.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 218 s. ISBN: 80-244-0611-X.

BENEŠOVÁ, Noemi. „Postavení ženy v čínské společnosti“. Nevydaná diplomová práce. Praha: Katedra Dálneho východu FF UK, 1994. 134 s.

CHANGOVÁ, Jung. *Divoké labutě.* 1. vyd. Praha: Knižní klub, 1996. 539 s. ISBN: 80-7176-389-6.

LIANG, Cheng. SAPHIRO, Judith. *Bouřit se je správné.* 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1994. 262 s. ISBN: 80-7106-091-7.

MAH, Adeline, Yen. *Falling leaves.* New York: John Wiley & Sons, Inc, 1997. 287 s. ISBN 0-7679-0418-4.

MINOVÁ, Anchee. *Divoký zázvor.* 1. vyd. Praha: Ikar, 2004. 220 s. ISBN 80-249-0318-0.

NEUMAN, Stanislav K. *Dějiny ženy.* 1. vyd. Praha: Otakar II, 1999. 1077 s. ISBN 80-86355-03-9.

PA ŤIN. *Rodina.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. 404 s.

Internetové zdroje

BANÁŠ, Jozef. **Kód 9**. <http://hledani.gnosis9.net/view.php?cisloclanku=2011020006>, (10.03.2011).

Barefoot doctor. <http://www.answers.com/topic/barefoot-doctor#ixzz1JKO1Sp3R>,

BRZÁK, Lukáš. **Obecná charakteristika**. <http://www.czcen.org/o-cine/obecnacharakteristika/ostatni.html>, (11.05.2011)

Cultural Revolution.

http://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_Revolution#Early_mass_rallies (5.3.2011).

EBREY, Patricia. **Women in traditional China**. <http://asiasociety.org/countries-history/traditions/women-traditional-china>, (10.3.2011).

ELY, Mike. **Mao's Cultural Revolution Pt 7: Struggling to Liberate Women**. <http://kasamaproject.org/2008/12/23/mao%E2%80%99s-cultural-revolution-pt-7-struggling-to-liberate-women/>, (13.4.2011)

Feminism in the People's Republic of China, Wikipedia,

http://en.wikipedia.org/wiki/Feminism_in_the_People%27s_Republic_of_China, (25.3.2011).

FILIT. **Revolúcia kultúrna**. http://ii.fmph.uniba.sk/~filit/fvr/revolucia_kulturna.html, (4.3.2011).

FIRÁK, Martin. Jü Chua: Kultúrna revolúcia priniesla aj slobodu.

<http://zahranicnapolitika.sk/index.php?id=831&lg=sk>, (4.3.2011).

HAYS, Jeffrey. **Cultural revolution---Beginning, daily life and revolutionary enthusiasm** <http://factsanddetails.com/china.php?itemid=68&catid=2&subcatid=6> (5.3.2011).

HONIG, Emily. **Iron Girls Revisited: Gender and the Politics of Work in the Cultural Revolution, 1966–76**. http://www.sachina.edu.cn/Htmldata/longbook/Re-Drawing_Boundaries/500.html, (13.04.2011).

Chinese Foot Binding. <http://www.bbc.co.uk/dna/h2g2/A1155872>, (15.05.2011).

Indiana University Northwest. **Modern Chinese History.**

www.iun.edu/~hisdc1/t325.../modern%20Chinese%20history.doc, (5.4.2011).

'Iron Girl' of Mao Era Regaining Feminine Self.

http://english.peopledaily.com.cn/200303/08/eng20030308_112946.shtml, (13.04.2011).

Kultúrna revolúcia v Číne. <http://encyklopedia.sme.sk/c/2720972/kulturna-revolucia-v-cine.html>, (4.3.2011).

LIEBERTHAL, Kenneth G. **Cultural revolution.**

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/146249/Cultural-Revolution> (6.3.2011).

LU, Caixia. **How the Iron Girls movement changed women in China.**

<http://proquest.umi.com/pqdlink?Ver=1&Exp=04-11-2016&FMT=7&DID=2184051841&RQT=309&attempt=1&cfc=1>, (13.04.2011).

Merriam-Webster dictionary, <http://www.merriam-webster.com/dictionary/suffrage>, (31.03.2011).

Postavenie žien v spoločnosti. <http://www.scribd.com/doc/50081041/Postavenie-%C5%BEien-v-spolo%C4%8Dnosti>, (15.03.2011).

The Cultural revolution.

<http://www.fortunecity.com/victorian/riley/787/China/Cultural/Cultural.htm>, (6.3.2011).

URSILLIO, Dave. **Women in Post-Cultural Revolution China.**

<http://www.daveursillo.com/blog/essays/women-in-post-cultural-revolution-china/>, (15.04.2011).

VALENTINE, Vikki. **Health for the masses: China's 'Barefoot doctors'.**

<http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4990242>, (12.04.2011).

Veľká proletárska Kultúrna revolúcia.

http://sk.wikipedia.org/wiki/Veľká_proletárska_kultúrna_revolúcia, (4.3.2011).

Veľvyslanectvo Čínskej ľudovej republiky v Slovenskej republike. **História Číny**,

<http://sk.china-embassy.org/slo/ss/t364425.htm> (31.03.2011).